

Afrikaans Eerste Addisionele Taal Graad 8

By:

Siyavula Uploaders

Afrikaans Eerste Addisionele Taal Graad 8

By:

Siyavula Uploaders

Online:

< <http://cnx.org/content/col11038/1.1/> >

C O N N E X I O N S

Rice University, Houston, Texas

This selection and arrangement of content as a collection is copyrighted by Siyavula Uploaders. It is licensed under the Creative Commons Attribution 3.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>).

Collection structure revised: September 11, 2009

PDF generated: February 6, 2011

For copyright and attribution information for the modules contained in this collection, see p. 78.

Table of Contents

1 Kwartaal 1	
1.1 Leesstuk met vrae	1
1.2 Gesprek in dialoogvorm	10
1.3 Maak 'n collage	15
2 Kwartaal 2	
2.1 Begrip vir mondelinge tekste	21
2.2 Om vir inligting te lees	28
2.3 Drie soorte sinne in Afrikaans	34
3 Kwartaal 3	
3.1 Karakters en intrige	41
3.2 Dink en praat oor waardes	48
3.3 Hulpwerkwoorde in sinne	54
4 Kwartaal 4	
4.1 Luister vir bepaalde inligting	63
4.2 Skryf om inligting oor te dra	68
4.3 Uitbreiding van woordeskat	73
Attributions	78

Chapter 1

Kwartaal 1

1.1 Leesstuk met vrae¹

1.1.1 AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

1.1.2 Graad 8

1.1.3 Module 1

1.1.4 ‘N LEESSTUK MET VRAE

Aktiwiteit 1

- Bestudeer die onderstaande leesstuk en beantwoord dan die vrae wat daarop volg:

Deesdae is die lewe so gejaagd dat mense nie meer tyd het vir familie en vriende nie. Almal het so behep geraak met hul beroepe, geld en oorlewing dat daar nie meer tyd gemaak word vir heerlik kuier en ontspan nie.

Ons hoor gedurig van mense wat nie eens meer vir hul eie kinders tyd het nie.

Selfs gesondheid en voorkoms kry nie meer soveel aandag as in die verlede nie.

Navorsing het egter bewys dat die basiese gesin goed is vir die stabiliteit van die samelewing. Daar word ook beweer dat die gesin die aanslae van buite kan absorbeer.

In die lewe wat gekenmerk word deur soveel verandering, soek baie mense vasstaande dinge. 'n Gesin wat mekaar liefhet en deur dik en dun ondersteun, bied dan ook 'n veilige hawe wanneer ons beskerming nodig het.

1. Julle sal oplet dat baie skrywers tussen 'n familie en 'n gesin onderskei. Beskryf kortliks hoe die twee van mekaar verskil.

2. Watter een van die volgende woorde kan die woord “gejaagd” in paragraaf 1 vervang sonder om die betekenis daarvan te verander? (Skryf slegs een woord neer.)

- hartseer
- mooi
- vinnig
- stadig

3. Stem julle saam dat die lewe gejaagd geword het? Motiveer deur twee voorbeelde uit die eerste drie paragrawe neer te skryf. (Volsinne is nie nodig nie.) Noem nou nog TWEE voorbeelde uit die alledaagse lewe.

¹This content is available online at <<http://cnx.org/content/m23877/1.1/>>.

4. **Kies die antwoord wat nie pas nie.** As ons sê dat mense “behep geraak” (paragraaf 1) het, bedoel ons dat hulle . . . :

- ’n obsessie het om iets te doen.
- gedwing word om iets te doen.
- min gepla is.
- baie gepla is.

5. Beskryf kortliks wat met ’n mens se “beroep” bedoel word ?

6. Noem enige vyf beroepe wat die mense in jul familie beoefen. Voltooi die onderstaande tabel.

Verwantskap (bv. neef)	Beroep (bv. onderwyser)	Gee kort beskrywing van beroep.
1.
2.
3.
4.
5.

Table 1.1

7. Gebruik die woordeboek en skryf die betekenis van elk van die volgende woorde of uitdrukkings neer. (Dit is belangrik om daarop te let dat die woordeboek verskeie moontlikhede mag gee. Julle moet dus weer kyk na die betekenis van die woord in sy bepaalde konteks.)

- 7.1 voorkoms (paragraaf 1)
- 7.2 stabiliteit (paragraaf 4)
- 7.3 navorsing (paragraaf 4)
- 7.4 samelewing (paragraaf 4)
- 7.5 aanslae. . . absorbeer: (paragraaf 4)
- 7.6 vasstaande dinge (paragraaf 5)
- 7.7 ondersteun (paragraaf 5)
- 7.8 veilige hawe (paragraaf 5)

	LU 3.7						LU 3.8				

Table 1.2

Aktiwiteit 2

- Vertel kortliks hoe julle gesin of familie ’n baie moeilike tyd oorleef het. (Een paragraaf, 5 – 6 sinne) Gebruik vier nuwe woorde wat jy aangeleer het.

OF

- Vertel kortliks van ’n opwindende gebeurtenis wat jul gesin/of familie beleef het.
- Voordat julle jul paragrafie inlewer, moet julle eers die volgende kontrolelys voltooi:

	Ja	Nee
1 . <i>Het ek elke sin met 'n hoofletter begin?</i>		
2 . <i>Het ek elke keer 'n punt aan die einde van die sin gebruik?</i>		
3 . <i>Is my handskrif leesbaar ?</i>		
4 . <i>Het ek die opdrag korrek beantwoord?</i>		
5 . <i>Is daar vier “nuwe” woorde in my paragraaf?</i>		

Table 1.3

	LU 4.1			

Table 1.4

Aktiwiteit 3

In die verlede het die tradisionele gesin uit 'n ma, pa, boeties en sussies bestaan. Deesdae is daar 'n groot aantal familie-vorme wat suksesvol as kerngesin bestaan.

Hier volg twee algemene voorbeelde:

Die enkel-ma of enkel-pa

Die uitgebreide gesin.

Bespreking:

1. Noem twee redes waarom ons deesdae enkelouers aantref.
2. Noem twee maniere waarop die “uitgebreide gesin” gevorm kan word.
3. Is daar nog ander familiestruktuur waarvan jy die klas kan vertel?
4. Vertel van 'n interessante of buitengewone familiestruktuur waarvan julle kennis dra. (Julle kan ook vertel van 'n storie wat julle gelees het. Wat van 'n foto of koerantuitknipsel van die familie/gesin?)

	LU 1.4						LU 2.3				

Table 1.5

Aktiwiteit 4

Stamboom

- Vra julle ouers om julle te help met die inligting en voltooi dan die volgende stamboom.

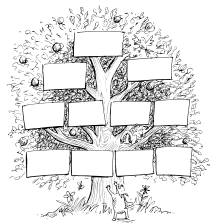

Figure 1.1

	LU 4.1			

Table 1.6

Aktiwiteit 5

- Julle het sekerlik nou nuwe woorde bygeleer. Toets nou jul kennis oor die “name” wat ons die familie gee deur die volgende woordspeletjie te voltooi. (Daar is meer as 10 woorde weggesteek.)

A	B	D	E	R	T	H	Y	U	J	I	K	L	P	L	J	Y
K	O	Q	W	A	S	S	D	F	L	H	I	U	B	A	T	H
S	P	C	S	B	O	U	T	S	U	S	T	E	R	A	F	H
K	E	M	E	T	U	I	O	K	P	L	L	E	O	O	F	W
O	O	F	H	F	M	A	L	O	K	D	T	P	E	E	B	E
O	R	T	Y	U	A	M	V	O	R	S	A	G	R	T	X	T
N	Q	I	P	O	G	N	D	N	L	G	N	K	A	E	S	U
D	O	G	T	E	R	B	S	M	S	K	T	L	O	C	A	O
O	D	T	Y	U	O	U	M	A	B	L	E	E	G	U	W	P
G	E	T	M	O	O	O	A	P	C	O	M	E	H	N	P	L
T	E	R	N	P	T	O	A	O	X	P	T	A	L	K	D	A
E	T	F	B	I	J	R	D	U	Z	B	P	I	S	L	F	H
R	Y	D	V	Y	E	D	J	Y	M	C	N	E	E	F	V	V
Y	E	C	C	A	E	S	Y	T	I	A	N	K	U	P	V	C
T	U	A	W	R	A	A	I	R	T	E	N	I	G	G	I	E
R	I	S	X	E	O	P	O	E	R	W	E	W	O	E	G	S
A	P	A	P	S	E	U	N	W	E	R	K	I	P	F	F	O

Table 1.7

	LU 3.8			

Table 1.8

Aktiwiteit 6

- Die volgende brief het in 'n bekende tydskrif se RAADGEE-RUBRIEK verskyn:

My onskuldige dogter, met die sagte krulhare en onnutsige bruin oë, het oornag verander. Sy dra hoë platformskoene, groot ooringe, nousluitende langbroeke en die kortste T-hempies. Sy het snot en trane gehuil oor 'n naeltjiering en 'n selfoon. Die hare moet gebleikte strepies hê en ontwerpersetikette is “funky”. Sy kry die stuipe as sy die huis verlaat sonder maskara en lipglans. Volgende week is die klere waaroor sy vandag ge‘rave’ het, oudmodies en “boring”. Ek is raadop. Waar gaan dit alles eindig? Ek ken my kind nie meer nie! Help my, asseblief.

Desperaats van Kroonstad.

- Hierdie groep jongmense word die sogenaamde “tussen-inners” genoem.
- Bespreek hierdie verskynsel in jul groepe. (Julle kan gerus van die volgende vrae gebruik maak.)

Vrae:

- Is daar ook sulke meisies in jul gemeenskap?
- Hoe oud kan hierdie meisies wees?
- Waar hang hulle gewoonlik uit?
- Watter ooreenkomste/verskille is daar tussen dié meisies in jul gemeenskap en die wat hier beskryf word?
- Watter raad sal jy aan die ouers van sulke kinders gee?
- Watter raad sal jy aan die meisies gee?
- Dink jy dat hulle die fase sal ontgroeï?
- Is dit 'n belangrike fase in 'n meisie se lewe?
- Wat doen seuns van min of meer dieselfde ouderdom wat ‘vreemd’ is?
- Is hierdie verskynsel 'n meisie-ding?

	LU 2.4			

Table 1.9

Aktiwiteit 7

- Hoe word meervoude en verkleinwoorde gevorm?

Onthou:

- Die meeste meervoude word gevorm deur 'n –s of –e by die woord te voeg. *Voorbeelde:* een oom twee ooms een tante twee tantes een neef twee neefs

Onthou die volgende:

- Wanneer die woorde op 'n **-i** , **-u** , **-o** en 'n beklemtoonde, kort **a** eindig, kry ons 'n **'s** in die meervoud (en **'tjie** in verkleinwoord) Byvoorbeeld: een ma twee ma's
- Wanneer die laaste gedeelte van die woord 'n kort klinker (**a**, **u**, **o**, **i** , en **a**) bevat, word die laaste klank verdubbel. Byvoorbeeld: een mes twee messe een model twee modelle
- Verkleinwoorde word gevorm deurdat ons **-ie**, **-pie**, **-tjie**, of **'tjie**, ens. byvoeg.

DIT IS BELANGRIK OM TE ONTHOU DAT HIERDIE SLEGS ENKELE VOORBEELDE IS !

- Voltooi die onderstaande tabel deur elke keer die ontbrekende woord in te vul. Die woorde moet korrek gespel word.

Woord	Meervoud	Verkleinwoord
ouma		
	pa's	
		nefie
	oupas	
ma		
tante		
	ooms	
niggie		
	swaers	
		skoonsussie
stiefseun		
	dogters	
skoonma		
		sustertjie

Table 1.10

	LU 6.2			

Table 1.11

1.1.5 Assessering

Leeruitkomstes(LUs)
LU 1 LUISTER
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te luister en gepas en krities binne 'n wye verskeidenheid situasies te reageer.
Assesseringstandaarde(ASe)
Dit is duidelik wanneer die leerder:
1.4 aandagtig luister tydens 'n bespreking.
LU 2 PRAAT
Die leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
2.2 interaksie voer in addisionele taal;
2.3 ontwikkeling toon in die vermoë om kenmerke van die gesproke taal te gebruik en te kommunikeer;
2.4 sosiale en etiese kwessies debatteer.
LU 3 LEES EN KYK
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
3.1 fiksie- en nie-fiksieverhale lees;
3.2 sommige elemente van die poësie verstaan;
3.7 vir genot lees;
3.8 sommige elemente van die poësie verstaan.
LU 4 SKRYF
Die leerder is in staat om verskillende soorte feitlike en verbeeldingstekste vir 'n wye verskeidenheid doeleindes te skryf.
<i>continued on next page</i>

Dit is duidelik wanneer die leerder:
4.1 skryf om inligting oor te dra;
4.4 skeppend skryf;
4.7 gebruik ontwikkelende kennis van taalstruktuur en -gebruik.
LU 5 DINK EN REDENEER
Die leerder is in staat om taal vir dink en redeneer te gebruik en inligting vir leer te verkry, verwerk en gebruik.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
5.3 inligting versamel en dit op verskillende maniere opteken.
LU 6 Taalstruktuur en -gebruik
Die leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
6.2 eenvoudige taalvorme en sinstrukture, gebruik.

Table 1.12

1.1.6 Memorandum

1.1.6.1 MOONTLIKE ANTWOORDE EN RIGLYNE

AKTIWITEIT 1

1. Gesin verwys na die vader, moeder en kinders. Familie verwys na al die ander, bv. die grootouers, tannies, ooms, neefs en niggies.

2. vinnig

3. Mense het nie meer tyd vir familie en vriende nie/ mense het behep geraak met hul beroepe / niemand het meer tyd vir kuier en ontspanning nie. (enige twee) Alledaagse voorbeelde: eie keuse.

4. min gepla is

5. Die werk wat iemand doen om sy brood te verdien. (Die geld wat iemand verdien om 'n bestaan mee te maak.)

6. Opvoeder kontroleer.

7.

7.1 voorkoms – die wyse waarop mense hulself versorg.

7.2 stabiliteit – standvastigheid/bestendigheid/lewe volgens vaste beginsels.

7.3 navorsing – studies omtrent die onderwerp/feite, materiaal uit die alledaagse lewe inwin om sekere afleidings te maak.

7.4 samelewing – gemeenskap/ mense in 'n bepaalde omgewing.

7.5 aanslae absorbeer – krisis hanteer/ moeilike keuses maak, ens.

7.6 vasstaande dinge – beginsels, tradisies wat baie lank staan.

7.7. ondersteun – om iemand te help/by te staan.

7.8. veilige hawe – 'n plek waar jy tuis voel/ waar daar minder eise en stres is[bg. antwoorde dien slegs as riglyne – aanvaar ook ander relevante besprekings]

AKTIWITEIT 2

Die voorbeeld van die assesseringsmatriks vir 'n paragraaf (agter aangeheg) mag hier gebruik word.

AKTIWITEIT 3

1. Een van die ouers is oorlede / ouers geskei / kinders buite huweliksverband gebore / kinders aangeneem, ens.

2. Ouma en Oupa woon in by kinders omdat hulle nie meer selfversorgend is nie / of omdat dit vooraf so beplan is. 'n Tekort aan huisvesting kan ook meebring dat mense gedwing word om by mekaar te woon. Kinders uit vorige huwelike wat by bestaande gesin inwoon, ens.

3. Opvoeder fasiliteer die bespreking.

AKTIWITEIT 4

Let asseblief daarop dat hierdie aktiwiteit met groot omsigtigheid hanteer moet word omdat dit sommige leerders mag ontstel, veral as hulle uit gebroke huise kom.

AKTIWITEIT 5

1. Ooms
2. Neef
3. Skoonma
4. Skoondogter
5. Dogter
6. Ma
7. Pa
8. Niggie
9. Broer
10. Seun
11. Swaer
12. Tante

AKTIWITEIT 6

Opvoeder fasiliteer die bespreking.

Groepbespreking kan ook geassesseer word.

AKTIWITEIT 7

WOORD	MEERVOUD	VERKLEINWOORD
ouma	oumas	oumatjie
pa	pa's	pa'tjie
oupa	oupas	oupatjie
ma	ma's	ma'tjie
tante	tantes	tantetjie/tannie
oom	ooms	oompie
niggie	niggies	niggietjie
swaer	swaers	swaertjie
skoonsuster	skoonsusters	skoonsussie/skoonsustertjie
stiefseun	stiefseuns	stiefseuntjie
dogter	dogters	dogtertjie
skoonma	skoonma's	skoonma'tjie
suster	susters	sustertjie/sussie

Table 1.13

1.2 Gesprek in dialoogvorm²

1.2.1 AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

1.2.2 Graad 8

1.2.3 Module 2

1.2.4 GESPREK IN DIALOOGVORM

Aktiwiteit 1

- Elkeen van die onderstaande tieners het 'n probleem. Lees wat elkeen sê en beantwoord dan die daaropvolgende vrae:

JAMES

My pa kla elke dag oor die telefoonrekening!

JANE

My ouers blameer my vriende as ek iets verkeerd doen.

RICUS

As ek soos my pa moet aantrek en na sy musiek moet luister, sal al my vriende dink ek is “weird”.

MARI

Ek wil nie universiteit toe gaan nie en my ouers kan die nie aanvaar nie.

MORNÉ

My ma kerm gedurig dat my sport té gevaarlik is.

- Kies enige twee karakters en werk aan 'n gesprek tussen dié twee. Daarna moet julle dit dramatiseer.

OF

- Beeld die gesprek tussen een van die tieners en een van hul ouers uit.
- (Ongeveer 150 - 180 woorde)
- Pare kan die gesprek voor die klas dramatiseer.

WENKE:

- Beplan die gesprek goed.
- Besluit vooraf wie die rolle gaan vertolk.
- Let op jou stemgebruik.
- Onthou dat jy 'n karakter vertolk.
- Maak gebruik van liggaamstaal om emosies uit te beeld.
- Die taalgebruik en woordeskat moet by die karakters pas.
- Formele kostuums en dekor is nie werklik nodig nie.
- Dit sal egter in jou guns tel indien elke karakter ten minste een klein item (bv. 'n doek, serp, bril, hoëhakskoene, telefoon, rooi lipstiffie, oorbelle, snor, ens.) kan saambring om die spesifieke karakter meer kleur te gee.

	LU 2.2			

²This content is available online at <<http://cnx.org/content/m23947/1.1/>>.

Table 1.14**Aktiwiteit 2**

- Jy en jou maat moet nou dieselfde gesprek in DIALOOGVORM skryf. Bestudeer die onderstaande voorbeeld van 'n DIALOOG voordat jy begin. (Jou skryfstuk moet ongeveer 150 tot 180 woorde hê.)

Die volgende gesprek vind Saterdagmiddag ongeveer sesuur tussen twee vriende, Mario en Janet, plaas. Hulle is in 'n groot winkelsentrum.

Janet: Hallo, Mario.

Mario: (Verbaas) Hallo, Janet. Lekker om jou hier raak te loop. Hoe gaan dit?

Janet: Goed. Het jy die film geniet?

Mario: Ja, ek het dit geniet. Dit was een van die mooiste films wat ek al ooit gesien het.

Janet: (tergend) Ek het nie geweet jy is so romanties nie.

Mario: (Verskonend) Ja, ek het eintlik gehoor dat dit 'n geskiedkundige flik is. Ek het nie besef dat daar so baie romantiek sou wees nie. Maar dit was nogtans mooi. Het jy dit ook goed gevind?

Janet: Man, dit was bietjie hartseer, maar ek het dit tog geniet. En Richard Gere is natuurlik so oulik!

Mario: Al kritiek wat ek het, is dat dit 'n bietjie lank aangehou het.

Janet: Vir my het dit nie saak gemaak nie. Die tyd het gevlieg!

Mario: (Begin aanstap) Dit was lekker om jou hier raak te loop. Verskoon my, asseblief. My vriende wag. Mooi aand verder!

Janet: Tot siens. Sien jou Maandag by die skool !

	LU 4.4			

Table 1.15**Aktiwiteit 3**

- Lees weer die direkte woorde van die tieners by aktiwiteit 8 en skryf dan hul woorde in die INDIREKTE REDE. Met ander woorde, jy gaan oorvertel wat hulle gesê het.

HOU DIE VOLGENDE IN GEDAGTE:

- Wanneer ons oorvertel, gebruik ons die voegwoord, **DAT** en die werkwoord van die tweede deel van die sin, beweeg na die einde van die sin.
- Sekere woorde verander ook. Hier volg 'n paar voorbeelde:
 - Ek [U+F0F0] sy/hy
 - Ons [U+F0F0] hulle
 - Hier [U+F0F0] daar
 - Hierdie [U+F0F0] daardie
 - Vandag [U+F0F0] daardie dag
 - Gister [U+F0F0] die vorige dag
 - More [U+F0F0] die volgende dag
 - Nou [U+F0F0] toe
- *Voorbeeld:* Marli sê: "Ek hou van my onderwyser." Marli sê dat **sy** van haar onderwyser **hou**. John het gesê: "Ons gaan almal na die partytjie." John het gesê dat **hulle** almal na die partytjie **gaan**.

Indirekte rede:

Geen aanhalingstekens nie. Geen dubbelpunte nie. Let op die woordorde wat verander.

	LU 6.2			

Table 1.16

Aktiwiteit 4

- Die onderstaande uitdrukkings het met familiesake of huissake te make. Kies elke keer uit kolom B 'n beskrywing wat by die uitdrukking in kolom A pas en verbind die twee.

KOLOM A		KOLOM B
Bloed is dikker as water.		Verleë terugkeer
Baantjies vir boeties		Besittings/geld waarvoor 'n mens nie self gewerk het nie, verloor jy maklik.
Huis se kant toe staan.		Vir jou familie sal jy altyd meer doen as vir ander.
Die appel val nie ver van die boom af nie.		Ver langs familie.
Elke huis het sy kruis.		Dis 'n eienskap wat 'n mens in die familie kry. (Bv. rooi hare)
Erfgeld is swerfgeld.		Die kind aard na sy pa/ma.
Familie van Adam se kant af.		Poste vir familie verskaf.
Met 'n blik aan sy stert huis toe kom.		Huis toe gaan.
Dit is in die familie.		Elke huis het sy eie hartseer/probleme.

Table 1.17

	LU 6			

Table 1.18

Aktiwiteit 5

- KIES NOU ENIGE UITDRUKKING EN SKRYF 'N VERHAAL.** (Maak seker dat julle verstaan wat met die uitdrukking bedoel word. Julle kan 'n gebeurtenis in jul eie familie beskryf of oor iets skryf wat in 'n ander familie gebeur het. Julle kan selfs jul verbeelding gebruik.)

Jou opstel moet uit 250 tot 300 woorde bestaan.

	LU 4.7			

Table 1.19

1.2.5 Assessering

Leeruitkomstes(LUs)
LU 1 LUISTER
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te luister en gepas en krities binne 'n wye verskeidenheid situasies te reageer.
Assesseringstandaarde(ASe)
Dit is duidelik wanneer die leerder:
1.4 aandagtig luister tydens 'n bespreking.
LU 2 PRAAT
Die leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
2.2 interaksie voer in addisionele taal;
2.3 ontwikkeling toon in die vermoë om kenmerke van die gesproke taal te gebruik en te kommunikeer;
2.4 sosiale en etiese kwessies debatteer.
LU 3 LEES EN KYK
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
3.1 fiksie- en nie-fiksieverhale lees;
<i>continued on next page</i>

3.2 sommige elemente van die poësie verstaan;
3.7 vir genot lees;
3.8 sommige elemente van die poësie verstaan.
LU 4 SKRYF
Die leerder is in staat om verskillende soorte feitelike en verbeeldingstekste vir 'n wye verskeidenheid doeleindes te skryf.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
4.1 skryf om inligting oor te dra;
4.4 skeppend skryf;
4.7 gebruik ontwikkelende kennis van taalstruktuur en -gebruik.
LU 5 DINK EN REDENEER
Die leerder is in staat om taal vir dink en redeneer te gebruik en inligting vir leer te verkry, verwerk en gebruik.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
5.3 inligting versamel en dit op verskillende maniere opteken.
LU 6 Taalstruktuur en -gebruik
Die leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
6.2 eenvoudige taalvorme en sinstrukture, gebruik.

Table 1.20

1.2.6 Memorandum

AKTIWITEIT 2

Matriks vir funksionele skryf kan hier gebruik word.

AKTIWITEIT 3

Indirekte rede:

- Jane sê dat haar ouers haar vriende blameer as sy iets verkeerd doen.
- Morné sê sy ma sê dat sy sport (skaatsplankry) te gevaarlik is.
- James sê dat sy pa elke dag oor die telefoonrekening kla.
- Ricus sê as hy soos sy pa moet aantrek en na sy musiek moet luister, sal al sy vriende dink dat hy 'weird' is.
- Mari sê dat haar ouers dit nie wil aanvaar dat sy nie universiteit tot wil gaan nie.

AKTIWITEIT 4

KOLOM A	KOLOM B
Bloed is dikker as water.	Vir jou familie sal jy altyd meer doen as vir ander.
Baantjies vir boeties	Poste vir familie verskaf.
Huis se kant toe staan.	Huis toe gaan.
Die appel val nie ver van die boom af nie.	Die kind aard na sy pa/ma.
Elke huis het sy kruis.	Elke huis het sy eie hartseer/probleme.
Erfgeld is swerfgeld.	Besittings/geld waarvoor 'n mens nie self gewerk het nie, verloor jy maklik.
Familie van Adam se kant af.	Ver langs familie.
Met 'n blik aan sy stert huis toe kom.	Verleë terugkeer
Dit is in die familie.	Dis 'n eienskap wat 'n mens in die familie kry. (Bv. rooi hare)

Table 1.21

AKTIWITEIT 5

Die matriks vir opstelle (kreatiewe skryfwerk) mag hier gebruik word.

1.3 Maak 'n collage³

1.3.1 AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

1.3.2 Graad 8

1.3.3 Module 3

1.3.4 MAAK 'N COLLAGE

Aktiwiteit 1

- Julle en die ander lede van jul gesin/familie het dikwels prettige dinge wat julle deel.
- Maak 'n collage (foto's, prente, sketse) wat die volgende kan insluit:
- Jul gunsteling-
 - motor
 - vakansieplek
 - eetplek
 - tydskrif
 - televisieprogram
 - tandepasta
 - sportsoort, ens.
- Jy kan self 'n seleksie maak en nog 'n paar byvoeg, indien jy dit sou verkies!

³This content is available online at <<http://cnx.org/content/m23885/1.1/>>.

	LU 5.3			

Table 1.22

Aktiwiteit 2

- Wys die collage aan die res van die klas/groep en bespreek dit kortliks.
- Jou klasmaats mag ook een of twee vrae vra.

	LU 1.4						LU 2.4				

Table 1.23

Aktiwiteit 3

- Lees die kortverhaal, sorgvuldig deur en beantwoord die vrae wat daarop volg.

DIEF

Deur Elize de Bruyn

Toe Monique die videospeletjie-arkade binnegaan, vang die goudkleurige geskenkdoos met die rooi strik dadelik haar oog. Dit staan langs die tienjarige Braam van Greuning, 'n bleek outjie met rooi krulhare, se stoel. Dis duidelik iets wat hy vir iemand gekoop het. Die Van Greunings is ryk. Hulle kan koop net wat hulle wil. Hulle leef lekker. Jaloesie spoel warm oor haar.

Braam se broer, Theo, is dertien soos sy en in haar klas. 'n Regte "drip". Hy groet haar nooit. Dit pla haar nie. Sy weet sy is skreeulelik. Dom en lui boonop. Smiddae hang sy in die video-arkade rond. Sy rook. En sy steel. Klein goedjies. Dis vir haar lekker. Sy en haar pa het niks nie. Hulle bly in 'n goedkoop munisipale woonstel. Alleen. Haar ma is lankal aan 'n hartsiekte dood.

Monique is kwaad vir die lewe. Maar haar pa is 'n gelowige man en raak vies as sy kla. Hy sê altyd elke mens het 'n probleem. Elke mens het 'n kruis om te dra ... Elke mens se kruis is vir hom swaar ... 'n Mens moet net nie jou eie kruis in die lewe word nie ...

Braam van Greuning speel 'n video-speletjie, sy oë vasgenaël op die skerm, onbewus van die wêreld om hom. Die arkade is vol en lawaaierig. Monique kan maklik die goudkleurige doos vaslê. Sy haal die opgefrommelde inkopiesak waarin haar toebroodjies was uit haar skoolbaadjie se sak en beweeg nader, buk kastig om haar skoen vas te maak, vat die geskenkdoos end druk dit in die sak. Sy kyk rond. Niemand het haar gesien nie en sy glip vinnig by die arkade uit. Sy het weer daardie vreemde, tevrede gevoel asof 'n leë plek in haar binneste volgemaak is. In haar kamer maak sy die goudkleurige doos se deksel op en lig 'n groot skulp uit die watte. 'n Skulp! Daar is 'n kaartjie by.

Geluk met Mamma se verjaardag!

Liefde

Braam

Sy laat haar vingerpunte oor die riffels van die swaar, koel skulp gaan, ruik aan die skulp en kry die soutreuk van die see. Dis 'n mooi skulp, maar niks werd nie. En al haar moeite hiervoor! Sy sit die skulp terug in die doos, prop die doos in die sak en sit dit onder haar bed. Sy is teleurgesteld.

Daardie aand kan sy nie slaap nie. Sy voel skuldig oor die skulp. Dis volmaan en haar kamer is vol lig. Sy staan op en haal die skulp onder die bed uit. Buitekant is die skulp se riffels grof; binne is die skulp sag soos satyn. Sy druk die skulp teen haar oor en hoor die ruising van die see. Dis 'n sussende geluid. Waar kom die skulp vandaan? Seker 'n ver strand want dié soort skulp tel jy nie sommer enige plek op nie. Sy bekyk die skulp in die maanlig. Die fatsoen is pragtig. En hoe meer sy na die skulp kyk, hoe mooier word dit. Die skulp kos miskien nie baie nie, maar Braam sou dit nie gekoop het as dit nie vir sy ma iets sou beteken nie. Sy gaan lê met die skulp teen haar oor en luister na die see. Dis asof die sagte ruising sê: gee terug ... gee terug .. gee terug ...

Vroeg, voor skool die volgende oggend, glip sy met die geskenkdoos by die Van Greunings se hek in en sluip na die voordeur. 'n Gesig verskyn in 'n venster. Sy verstar en wil vlug. Die voordeur gaan reeds oop. Dis Theo van Greuning. Skraal. Rooi hare.

“Monique, wat maak jy hier?”

“Ek ... het ... hierdie ... doos ... laat gistermiddag ... buite ... die videospeletjie-arkade opgetel,” stotter sy. “Die arkade-eienaar sê toe ... jou boetie was daar met so 'n doos. Iemand het dit seker gesteel en toe ...” Theo lyk agterdogtig.

“Oukei, geen vrae nie,” sê hy. “Dankie. Jy is 'n ster. Braam sal uit sy vel spring. Kom ...” Hy lei haar na die sitkamer. “Dis Mamma se verjaardag. Sy is juis besig om al haar geskenke oop te maak.”

Mamma is 'n skraal vrou in 'n kamerjas. Iets omtrent haar lyk vreemd. Maar die weelderige vertrek eis Monique se aandag op.

“Dis Monique,” stel Theo haar voor. “Sy's in my klas. Sy het Braam se verlore geskenk teruggevind. Buite die videospeletjie-arkade.”

“Haai, dis vreemd,” sê Braam. “Maar dis great!”

Hy vat die geskenk en gee dit vir sy ma.

Mevrou Van Greuning sit op die mat met haar geskenke om haar. Haar valerige man kyk toe. Monique kyk hoe mevrou Van Greuning die goudkleurige doos oopmaak, hoe haar lang sensitiewe vingers rondvoel en die skulp versigtig uitlig en teen haar oor druk.

“Jou skulp sing die lied van die see, Braam.”

Nou merk Monique eers wat vreemd omtrent mevrou Van Greuning is. Sy dra 'n donker bril. Sy is blind ... Sjoel! Selfs die skatryk Van Greunings het probleme. Hoe sê haar pa altyd? Elke mens het maar 'n kruis. 'n Mens moet net nie jou eie kruis wees nie. En sy wil nie. Sy gaan verander. Net vandag. Iets het reeds begin verander toe sy vannag na die lied van die skulp geluister het.

1. Wat het onmiddellik Monique se oog gevang toe sy die videospeletjie-arkade binnegaan?
2. In die eerste paragraaf word drie dinge omtrent die Van Greunings genoem. Skryf dit neer.
3. Hoe, dink jy, voel sy oor die Van Greunings?
4. Hoe stel Monique haarself aan die lesers bekend? (Skryf 'n kort paragraaf waarin jy ten minste ses feite omtrent Monique noem.)

5. Hoe verskil haar siening omtrent die lewe van dié van haar pa?

6. Wat beteken dit as Monique besluit om die goudkleurige doos “vas te lê”?

7. Waarom is die omstandighede “ideaal” om hierdie daad (nr. 6 beskryf) te pleeg?

8. Beskryf wat ervaar Monique nadat sy die daad gepleeg het.

9. In haar kamer ontdek Monique wat in die doos is en bestudeer die geskenk.

9.1 Beskryf in jou eie woorde hoe die geskenk lyk.

9.2 Sê kortliks watter effek dit op haar het.

9.3 Watter “boodskap” het sy ontvang?

10. Wat het Monique die volgende dag voor skool gedoen?

11. Hoe reageer Theo en Braam op Monique se teenwoordigheid?

12. Wat is “vreemd” omtrent die seuns se ma?

13. Hoe reageer die vrou op haar seun se geskenk?

14. Vergelyk die verhouding wat tussen ma en seuns bestaan met die van Monique en haar pa.

15. Watter belangrike ontdekking maak Monique in die laaste paragraaf omtrent die Van Greunings?

16. Watter belangrike ontdekkings maak sy omtrent haarself?

17. In die verhaal word genoem dat Monique klein items van ander mense steel. Wat word hierdie verskynsel genoem?
18. Watter belangrike lewensles dink jy, kan ons uit die verhaal leer?

	LU 3.1			

Table 1.24

1.3.5 Assessering

Leeruitkomstes(LUs)
LU 1 LUISTER
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te luister en gepas en krities binne 'n wye verskeidenheid situasies te reageer.
Assesseringstandaarde(ASe)
Dit is duidelik wanneer die leerder:
1.4 aandagtig luister tydens 'n bespreking.
LU 2 PRAAT
Die leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
2.2 interaksie voer in addisionele taal;
2.3 ontwikkeling toon in die vermoë om kenmerke van die gesproke taal te gebruik en te kommunikeer;
2.4 sosiale en etiese kwessies debatteer.
LU 3 LEES EN KYK
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer.
<i>continued on next page</i>

Dit is duidelik wanneer die leerder:
3.1 fiksie- en nie-fiksieverhale lees;
3.2 sommige elemente van die poësie verstaan;
3.7 vir genot lees;
3.8 sommige elemente van die poësie verstaan.
LU 4 SKRYF
Die leerder is in staat om verskillende soorte feitlike en verbeeldingstekste vir 'n wye verskeidenheid doeleindes te skryf.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
4.1 skryf om inligting oor te dra;
4.4 skeppend skryf;
4.7 gebruik ontwikkelende kennis van taalstruktuur en -gebruik.
LU 5 DINK EN REDENEER
Die leerder is in staat om taal vir dink en redeneer te gebruik en inligting vir leer te verkry, verwerk en gebruik.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
5.3 inligting versamel en dit op verskillende maniere opteken.
LU 6 Taalstruktuur en -gebruik
Die leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
6.2 eenvoudige taalvorme en sinstrukture, gebruik.

Table 1.25

1.3.6 Memorandum

AKTIWITEIT 1 en 2

Opvoeder fasiliteer die aktiwiteite. U kan ook saam met die klas werk aan 'n kontrolelys vir die collage en bespreking daarna.

AKTIWITEIT 3

Leerders kan betrek word by die lees van die kortverhaal. Assesseer luidlees.

1. 'n goudkleurige geskenkdoos met die rooi strik
2. Hulle is ryk; koop wat hulle wil; leef lekker.
3. Sy is jaloers op hulle.
4. Sy beskryf haarself as: skreeulelik, dom en lui. Verder rook sy, hang smiddae in die video-arkade rond en steel klein goedjies.
5. Monique se pa is gelowig en glo dat elke mens 'n kruis (sy eie probleme) het en dat jy nie daaroor moet kla nie. Monique is bitter omdat hulle so sukkel en stem nie saam met haar pa nie.
6. Omdat sy die gewoonte het om te steel, wil sy die goudkleurige boks ook steel.
7. Die arkade is vol en Braam, die eienaar van die doos, konsentreer op die videospeletjie. Niemand sal dus opmerk indien sy die doos sou neem nie.
8. Sy voel tevrede / Sy voel dat sy 'n "leë plek" in haar binneste gevul het.
- 9.1 Die skulp is groot en swaar met riffels en ruik na die see.

- 9.2 Sy is teleurgesteld en voel dat sy baie moeite gedoen het vir iets wat vir haar nutteloos is.
- 9.3 Sy kry die boodskap dat sy die skulp/geskenk moet teruggee.
- 10. Sy het die geskenk na die Van Geunings se huis geneem.
- 11. Theo is aanvanklik agterdogtig, maar sê dat sy broer dit sal waardeer omdat dit 'n geskenk is wat hy vir sy ma gekoop het. Braam vind dit ook baie vreemd, maar aanvaar die 'verlore geskenk' met dankbaarheid.

Chapter 2

Kwartaal 2

2.1 Begrip vir mondelinge tekste¹

2.1.1 AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

2.1.2 Graad 8

2.1.3 Module 4

2.1.4 BEGRIP VIR MONDELINGE TEKSTE

Aktiwiteit 1:

Om mondelinge tekste te verstaan en om bekende woorde korrek te spel

- Luister aandagtig terwyl jou onderwyser die volgende leesstuk hardop lees:

Een van die groot trekpleisters vir toeriste na Suid-Afrika is die pragtige strande al langs ons kus. Dit is egter nie net buitelandse toeriste wat hier kom baljaar nie, maar ook Suid-Afrikaners wat van heinde en verre kom om die see en son te geniet.

Kaapstad, die oudste stad in Suid-Afrika, word ook “Die Moederstad” genoem. Vir eeue lank al word die skoonheid van Kaapstad en die Kaapse Skiereiland besing. Op sy vaart om die wêreld in die sestiende eeu het Sir Francis Drake in sy dagboek onder meer van die Kaap geskryf: “A most stately thing, and the fairest Cape we saw in the whole cirmcumference of the earth.”

Kaapstad en die Skiereiland het ook ander name gekry. Bartolomeus Dias het dit in 1486 “Die Kaap van Storms” genoem, nadat hy en sy drie skepe vir 13 dae lank in woeste storms moes probeer oorleef. Maar op ’n meer positiewe noot het hy en Koning Juan II van Portugal dit tog ook “Die Kaap van Goeie Hoop” genoem, omdat die seevaarders hoopvol was dat hulle die seeroete na Oos-Indië om die Kaap sou vind. Nog ’n naam is “Die Herberg van die See” (“The Tavern of the Seas”), omdat Kaapstad al eeue lank as ’n rusplek en vriendelike hawe vir moeë seevaarders dien.

1. Beantwoord die volgende vrae wat op die voorafgaande stuk gebaseer is in volsinne:

- a) Wat is **buitelandse** toeriste?
- b) Waarom word Kaapstad “**Die Moederstad**” genoem?
- c) Wat het die ou seevaarders probeer bereik tydens hul ontdekkingstogte?
- d) Wie het eerste om die Kaap geseil: Sir Francis Drake of Bartolomeus Dias?
- e) Hoe het Drake oor die Kaap gevoel?
- f) Hoe het Dias gevoel? Noem twee gevoelens wat hy ervaar het.
- g) Waarom word “**storms**” in hierdie stuk op een plek met ’n kleinletter geskryf, en op ’n ander plek met ’n hoofletter?

¹This content is available online at <<http://cnx.org/content/m23901/1.1/>>.

- Ken jy dalk 'n ander betekenis van “trekpleister”? Indien wel, skryf dit hier neer. Indien nie, probeer uitvind!

	LU 5.2			

Table 2.3

Aktiwiteit 4

Om stories te verstaan en waardeer

2.1.5 Van Hunks en die duiwel

- Daar is baie mites en legendes omtrent Kaapstad. Een van hulle is die legende van Van Hunks en die duiwel:

Lank, lank gelede wou die Kapenaars 'n verklaring vind vir die digte wolk wat soms oor Tafelberg hang.

Daar het 'n storie ontstaan van 'n seerower, ene Van Hunks, wat tussen Duiwels-piek en Tafelberg in 'n kothuisie gewoon het. Op 'n dag het 'n vreemdeling by sy huisie opgedaag. Die vreemde man was deftig uitgevat en het 'n mooi hoed gedra. Hy het homself nie voorgestel nie, maar vir Van Hunks vir 'n bietjie pyp-tabak gevra. Van Hunks nooi hom toe in, en gee vir hom tabak om sy pyp mee te stop. Terwyl hulle so sit en rook, spog Van Hunks dat niemand soveel kan rook as hy nie. Daar en dan daag die vreemdeling vir Van Hunks uit om 'n “rook-wedstryd” met hom te hê. Hulle sou kyk wie die meeste kon rook. Hulle verdeel die tabak, en begin rook.

Teen die volgende oggend was die hele berg toe onder die rook. Skielik stamp die vreemdeling sy hoed per ongeluk van sy kop af. Wat sien Van Hunks? Die man het horings op sy kop! Die vreemdeling was toe al die tyd die duiwel! Skielik is daar 'n donderslag en beide Van Hunks en die duiwel verdwyn. Tot vandag toe het niemand hulle nog ooit weer gesien nie. Maar as die wolk so swaar oor Tafelberg hang, sê die Kapenaars: “Ou Van Hunks en die duiwel stook vandag weer!”

Bron: <http://www.wcape.school.za/mickle/town/natasha.htm>²

2.1.6 Umlindi Wemingizimu: Die Bewaker van die Suide

- Daar is baie stories oor die Kaap.

Volgens 'n Afrika-legende het Qamata die wêreld geskape. Maar Nganyamba, 'n nare monster wat onder die see lê en slaap, het probeer om te verhoed dat Qamata droë land maak. Om vir Qamata in sy stryd teen Nganyamba by te staan, het Djobela, die eenogige aardgodin, vier groot reuse gemaak; een om elke rigting te bewaak: noord, suid, oos en wes. Ná groot gevegte is die reuse egter uiteindelik verslaan. Voor hulle dood is, het hulle vir Djobela gevra om hulle in berge te verander sodat hulle hul werk kon voortsit. Umlindi Wemingizimu (Die Bewaker van die Suide) het toe Tafelberg geword. Tot vandag toe hou Tafelberg nog wag oor die suide.

Bron: <http://www.cybercapetown.com/CapeTown/myth.php>³

- Verdeel in groepe van vier en werk saam aan hierdie aktiwiteit. Vind nog 'n legende, gedig, mite of storie oor die Kaap deur in naslaanboeke of op die internet te soek, of deur ouer mense daaroor uit te vra. Hierdie stories kan met Kaapstad en omgewing (bv. die see, vissermanne, Tafelberg, die

²<http://www.wcape.school.za/mickle/town/natasha.htm>

³<http://www.cybercapetown.com/CapeTown/myth.php>

Kasteel of mense uit die geskiedenis) verband hou. Probeer om verhale van verskillende Suid-Afrikaanse bevolkingsgroepe te kry, sodat daar diversiteit is. Vertel dan die verhaal aan die res van die klas. Maak ook 'n mooi plakkaat wat later as klasversiering gebruik kan word. Sorg dat elke lid van die groep 'n bepaalde taak het.

- Die groepe wat luister terwyl hul maats vertel, moet dan vrae vra, die storie evalueer en terugvoering gee. Jul onderwyser sal leiding gee met hierdie deel van die aktiwiteit.

	LU 1.1			

Table 2.4

Aktiwiteit 5

Om sommige elemente van die poësie te verstaan

- Lees die volgende twee gedigte aandagtig en voer die opdragte uit wat volg:

Gedig A

Jan Dolos van Dwarskersbos

vang visse in 'n tros;

as 'n vis eers pik

aan Jan se hoek

dan kom hy nooit weer los.

Die vetste snoek aan Jan se hoek

dié bak hy op 'n plaat;

hy eet sy kop

en alles op

en die kat kry net die graat.

Uit: R.K. Belcher: *Sit om jou dassie*. Kaapstad: Die Kinderpers van SA. Met vriendelike vergunning van die digter

Gedig B

Vissersboot

Die rye vissersbote van Houtbaai

lê lange nagte rusteloos en dobber

teen gladgespoelde houte van die kaai

tot eindelijk met die rooi koms van die more

hul weer die ver, blink velde sal verken

en weer teen skemer terugkeer soos tevore.

Wintermaande word met die gewaai

van reën en wind die bote skoongemaak

en warm vasgeanker teen die kaai,

maar soms gebeur dit dat met hooggety

een skielik op 'n nag sy toue breek,

die oop see invaar en vir goed wegbly.

Uit: R.K. Belcher: *Ver Land*. Kaapstad/Pretoria: HAUM. Met vriendelike vergunning van die digter

Woordverklarings:

tros : bondel vrugte (bv 'n tros druiwe)

graat : die beentjies van 'n vis se liggaam

dobber : op en af beweeg op die water

skemer : halfdonker

verken : 'n terrein bespied of ondersoek
 kaai : sterk muur waarlangs skepe vasgemeer kan word
 hooggety : hoogwater
 invaar : ingaan / inbeweeg per boot of skip

- Lees albei gedigte hardop. Watter een is die **mees ritmiese**, A of B?

Gedig A:

- Vervang die woord “pik” deur 'n ander woord met dieselfde betekenis.
- Waarom dink jy het die digter besluit om “pik” in die gedig te gebruik? Wat sê “pik” alles vir jou?
- Wat beteken dit as daar gesê word dat Jan Dolos “visse in 'n tros” vang? Verduidelik in jou eie woorde.
- Is Jan Dolos 'n goeie visserman?
- Gee twee redes (uit die gedig) vir jou antwoord.
- Is Jan lief vir snoek? Haal aan uit die gedig om jou antwoord te staaf.
- Skryf die woorde neer wat met mekaar rym in die gedig. Hulle hoef nie almal aan die einde van 'n versreël te staan nie. Skryf dit so:

_____rym met _____
 _____ rym met _____
 _____ rym met _____
 _____rym met _____
 _____rym met _____
 _____rym met _____
 _____rym met _____

(Doen net soveel as jy kan.)

- Een van die tegnieke wat in poësie gebruik word om 'n gedig meer “musikaal” te maak (mooi te laat **klink**), is om sekere woorde wat naby mekaar staan, met dieselfde klank te laat begin, bv. “Die **w**ind **w**aai **w**oes”. (Die w-klank word herhaal.) Dit word alliterasie genoem. Skryf een voorbeeld van alliterasie neer uit die gedig.

Gedig B:

- In reël 2 word daar gesê dat die bote snags “rusteloos” is. Kan 'n **boot** rusteloos wees?
- Verduidelik wat bedoel word as daar gesê word dat hulle “rusteloos dobber”.
- Wat is die “ver, blink velde” wat deur die bote verken word?
- Kyk na die woorde “warm vasgeanker”. Die bote kan tog nie in die winter **warm** wees nie, want die see en wind is koud. Wat word met hierdie uitdrukking bedoel?
- Is daar 'n ander woord wat jy in die plek van “warm” kon gebruik?
- Wat word bedoel met “die rooi koms van die môre”?
- Hoekom dink jy het die digter besluit om “lange nagte” te sê in plaas van lang nagte?
- Hier kom 'n moeilike vraag: Kan jy aan 'n rede dink waarom daar in hierdie gedig van 'n boot as “hy” gepraat word, en nie as “sy” nie? Dis tog gebruikelik om bote en skepe die vroulike vorm te gee. (Miskien kan die volgende woorde as leidraad dien: Die boot **is rusteloos**, hy **verken** die ver velde, hy **breek** sy toue, hy **vaar** die oop see in, hy **bly** vir goed **weg**. Met ander woorde, die boot reageer nie soos 'n dooie objek nie, maar asof hy 'n lewe of 'n wil van sy eie het ...) Lewer kommentaar oor hierdie aspek van die gedig as jy kan.

	LU 3.2			

Table 2.5

2.1.7 Assessering

Leeruitkomstes(LUs)
LU 1 LUISTER
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te luister en gepas en krities binne 'n wye verskeidenheid situasies te reageer.
Assesseringstandaarde(ASe)
Dit is duidelik wanneer die leerder:
1.1 stories verstaan en waardeer, asook dié wat deur medeleerders vertel word;
1.2 mondelinge tekste verstaan.
LU 2 PRAAT
Die leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
2.1 vertaal en tolk;
2.2 interaksie in addisionele taal voer;
2.5 'n onderhoud voer.
LU 3 LEES EN KYK
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer
Dit is duidelik wanneer die leerder:
3.1 fiksie en nie-fiksie verhale lees;
3.2 sommige elemente van die poësie verstaan;
3.4 vir inligting lees;
3.7 vir genot lees;
3.8 begrip van die gebruik van naslaanwerke toon.
LU 6 Taalstruktuur en -gebruik
<i>continued on next page</i>

Die leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
6.1 bekende woorde korrek spel;
6.2 eenvoudige taalvorme en sinstrukture gebruik om mondelings en skriftelik te kommunikeer;
6.3 taalverskynsels hanteer soos
6.3.2 soorte sinne; 6.3.3 enkelvoudige sinne; 6.3.6 die ontkennende vorm;
6.4 woordeskat uitbrei;
6.5 begrip van 5 000 tot 7 500 alledaagse woorde binne konteks teen die einde van graad 8 demonstreer.

Table 2.6

2.1.8 Memorandum

AKTIWITEIT 1

1. (a) Dit is toeriste wat van ander lande kom (van buite die land waar hulle tans besoek aflê).
- (b) Dit word so genoem omdat dit die oudste stad in die land is.
- (c) Hulle wou die seeroete na Indië vind.
- (d) Dias het eerste om die Kaap geseil.
- (e) Hy was oorstelp deur die skoonheid daarvan; hy het dit bewonder.
- (f) Hy het nie daarvan gehou nie (was bang), maar hy was ook hoopvol.
- (g) Wanneer dit met 'n kleinletter geskryf word, verwys dit bloot na storms in die algemeen, maar dit word met 'n hoofletter geskryf as dit deel van 'n naam is.
- (h) In **moeë** wys die deelteken op die tweede e dat dit die begin van 'n nuwe lettergreep is: **moe/ë**; in **droë** is daar net een e omdat dit nie **droe** (uitspraak) is nie, maar **dro** (soos in droog). Die lettergrepe is **dro/ë**.
- (i) Ek sou dit so afkap: ske / pe.

AKTIWITEIT 2

Die aktiwiteite moet sinvol wees en daarom moet die opvoeder leiding gee. Vrae moet relevant wees (leerders moet aangemoedig word om 'n bietjie navorsing te doen oor omstandighede in daardie tyd) en die opvoeder moet toesien dat toon, register en liggaamstaal aanpas by die geleentheid. Hulp kan ook vooraf gegee word met formulering van vrae.

Leerders kan vooraf gevra word om visuele materiaal saam te bring (bv. prente van skepe, matrose, seerowers, skeepswrakke) uit daardie tyd. As daar Portugese klasmaats is, kan hulle help met die kies en uitspreek van name. Vrae oor die koskultuur, godsdiensgebruike, ens., van die Portugese, kan gestel word om sodoende kruiskulturele aktiwiteite en belangstelling te stimuleer.

Die rolspel kan kreatiwiteit en pret in die klaskamer stimuleer.

AKTIWITEIT 3

- trekpleister
- skoonheid
- skiereiland
- herberg
- dagboek

Let wel: Hier is 'n gulde geleentheid om die gebruik van metaforiese taal aan te raak: trekpleister (twee betekenisse, afhangende van die konteks).

Ook woorde met meer as een betekenis, bv. skoonheid, herberg (naamwoord / werkwoord). Die belangrikheid van konteks kan uitgewys word met die gebruik van hierdie woorde en ook ander voorbeelde.

AKTIWITEIT 4

1. Verduidelik wat ‘n legende en ‘n mite is. Ons land se rykdom in terme van diversiteit kan beklemtoon word. Hier is ‘n geleentheid vir aktiwiteite oor die verskillende leerareas heen, bv. kuns en kultuur (die plakkaat), geskiedenis, aardrykskunde, omgewingsleer.

2. Groepleer en self- en eweknie-evaluering word hier bevorder. Die opvoeder gee leiding.

AKTIWITEIT 5

Die eerste stap is om bewus te wees van die feit dat gedig A eintlik ‘n kindergedig is, terwyl gedig B meer “volwasse” is en deur die volwasse leser op ‘n metaforiese vlak geïnterpreteer sal word (nl. dat die boot ‘n metafoor is vir ‘n mens, en die “wegbreek” ‘n proses van verwydering – emosioneel, geestelik of fisies – kan wees). Die leerders kan dit egter op die mees basiese vlak interpreteer, en dit sal slegs in die laaste vraag wees waar ‘n ontwikkelde leser moontlik sal insien dat daar nog ‘n betekenislaag is.

Gedig A is baie meer klankryk en ritmies, en dit is die elemente waarop gekonsentreer sal word, bv. rym, ritme, klanke. Leerders kan aangemoedig word om die ritme te “klap” of die gediggie te probeer te sing, of dit in beweging uit te druk.

1. A is meer ritmies.

2. a) Enige geskikte woord.

b) “Pik” beskryf die kort beweginkies wat die vis maak wanneer hy aan die aas byt. Moedig die leerders aan om saam te praat oor hoe dit voel as ‘n vis so liggies aan die aas byt. Die woord “klink” ook soos die beweging – kort, lig.

c) Dit beteken dat hy baie vang. Dis nie noodwendig waar dat hy ‘n klomp met een slag uittrek nie, maar dit suggereer dat hy baie visse vang. (Vgl. hoe vissermanne soms ‘n bossie visse aan ‘n stukkie seegrass vasmaak; bv bokkoms – dan is dit as ‘t ware ‘n “tros” visse.) Wys op die metafoor.

d) Ja, hy is ‘n goeie visserman.

e) Hy vang baie visse (“tros”) en as ‘n vis eers byt, kom hy nie los nie.

f) Ja, hy is lief vir snoek, want hy eet alles op.

g) Enige korrekte rymwoorde uit die gedig.

h) Dolos / Dwarskersbos of vang / visse

3. Gedig B

a) Nee, net ‘n mens of dier kan rusteloos wees.

b) Hulle wip op en neer in die water – dis taamlik stormagtig / daar is baie branders / die wind waai en dit maak kabbels in die water.

c) Dit is die diepsee. (Verduidelik die beeldspraak.)

d) Dit beteken hulle is stewig / veilig vasgemaak.

e) “stewig” (Wys daarop dat dit nie dieselfde gevoelswaarde het as “warm” met al sy konnotasies nie.)

f) Dit verwys na die sonsopkoms wanneer die son rooi is.

g) Dit versterk die gevoel van die lengte van die tyd, maar dit is ook ter wille van die metrum gedoen. (Moenie terminologie gebruik nie, maar wys daarop.)

h) Die boot kry menslike eienskappe; dit versimboliseer ‘n mens wat sy bande met iets of iemand breek. Dis dus metafoories.

2.2 Om vir inligting te lees⁴**2.2.1 AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL****2.2.2 Graad 8****2.2.3 Module 5****2.2.4 OM VIR INLIGTING TE LEES****Aktiwiteit 1**

⁴This content is available online at <<http://cnx.org/content/m23903/1.1/>>.

- Skryf bondige aantekeninge wat dan aan die ander leerders verskaf kan word. Gebruik hofies om die verskillende afdelings in te deel.

Doen dit rofweg op 'n aparte vel wat ingevoeg kan word, en skryf die finale poging in die spasie hieronder!

[illegible]

Table 2.10

Aktiwiteit 5

Om die "dubbele nie" in ontkenkende sinne te gebruik

- In Afrikaans word die “dubbele nie” in die ontkennende vorm gebruik. Kyk byvoorbeeld na die volgende sinne uit die voorafgaande gedeeltes:
- Dit is egter **nie** net buitelandse toeriste wat hier kom baljaar **nie**.
- Hy het homself **nie** voorgestel **nie**.
- Die bote kan tog **nie** in die winter warmwees **nie**, want die see en wind is koud.
- Hierdie dolfyn het ’n gepunte snoet, m.a.w. **nie** ’n langerige bek **nie**.
- Skryf nou die volgende sinne oor in die ontkennende vorm.

2.2.5 Assessering

Leeruitkomstes(LUs)
LU 1 LUISTER
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te luister en gepas en krities binne 'n wye verskeidenheid situasies te reageer.
Assesseringstandaarde(ASes)
Dit is duidelik wanneer die leerder:
1.1 stories verstaan en waardeer, asook dié wat deur medeleerders vertel word;
1.2 mondelinge tekste verstaan.
<i>continued on next page</i>

LU 2 PRAAT
Die leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
2.1 vertaal en tolk;
2.2 interaksie in addisionele taal voer;
2.5 'n onderhoud voer.
LU 3 LEES EN KYK
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer
Dit is duidelik wanneer die leerder:
3.1 fiksie en nie-fiksie verhale lees;
3.2 sommige elemente van die poësie verstaan;
3.4 vir inligting lees;
3.7 vir genot lees;
3.8 begrip van die gebruik van naslaanwerke toon.
LU 4 SKRYF
Die leerder is in staat om verskillende soorte feitelike en verbeeldingstekste vir 'n wye verskeidenheid doeleindes te skryf.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
4.1 skryf om inligting oor te dra;
4.2 vir 'n sosiale doel skryf;
4.4 skeppend skryf;
4.5 mediatekste ontwerp.
LU 5 DINK EN REDENEER
Die leerder is in staat om taal vir dink en redeneer te gebruik en inligting vir leer te verkry, te verwerk en te gebruik.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
5.1 taal en geletterdheid oor die kurrikulum heen gebruik;
5.2 taal gebruik om te dink;
<i>continued on next page</i>

5.3 inligting versamel en op verskillende maniere opteken.
LU 6 Taalstruktuur en –gebruik
Die leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
6.1 bekende woorde korrek spel;
6.2 eenvoudige taalvorme en sinstrukture gebruik om mondelings en skriftelik te kommunikeer;
6.3 taalverskynsels hanteer soos
6.3.2 soorte sinne;6.3.3 enkelvoudige sinne;6.3.6 die ontkennde vorm;
6.4 woordeskat uitbrei;
6.5 begrip van 5 000 tot 7 500 alledaagse woorde binne konteks teen die einde van graad 8 demonstreer.

Table 2.11

2.2.6

2.2.7 Memorandum

AKTIWITEIT 1

Opsomming in eie woorde sover moontlik – geen hofies – een paragraaf.

Die opvoeder kan vooraf riglyne gee: soek die hoofgedagte in elke paragraaf en gee dit weer in vloeiende prosa (m.a.w. nie punsgewys nie).

AKTIWITEIT 2

1. Die opvoeder sal, indien nodig, moet verduidelik wat ‘n e-posboodskap is. Die belangrikste aspek is dat dit kort en bondig moet wees en dat die voordeel daarvan die onmiddellikheid van die kommunikasie is. Aangesien hierdie ‘n bestelling is, moet die nodige aflewingsadres gegee word. Hier is dan die geleentheid om oor posadres, woonadres en werkadres te praat. ‘n Mens sou interessantheidshalwe ook die SMS-kultuur kon aanraak.

2. Voor die leerders self ‘n advertensie kan ontwerp, moet daar eers aktiwiteite rondom advertensie plaasvind om hulle op te skerp t.o.v. die voorkoms en inhoud van ‘n goeie advertensie. Hou dit eenvoudig en fokus op uitleg, grafika en kopie.

Die Ikapa-advertensies is treffend en sluit goed aan by die onderwerp; dit kan dus met vrug gebruik word. Wys op konsepte soos die logo en slagspreuke om die “produk” te vestig. Laat leerlinge vooraf voorbeelde klas toe bring om dit eers te ontleed en te bespreek. Laat hulle oor hul gunsteling-advertensies praat en sodoende uitpluis waarom die advertensies “werk”.

AKTIWITEIT 3

Eie vertaling. Die opvoeder moet vooraf vir die leerders verduidelik dat ‘n goeie vertaling die gees van die oorspronklike teks moet weergee en dat dit idiomaties korrek moet wees. Hierdie teks het nie ruimte vir nuansering nie, aangesien dit ‘n feitelike berig is. Daar kan aan die leerders verduidelik word dat die vertaling van ‘n literêre teks, soos bv. ‘n gedig, baie meer kreatiwiteit verg. Leerders word hier aangemoedig om woordeboeke te gebruik en indien nodig moet daar aan hulle verduidelik word hoe om naslaanboeke te benut. Die gebruik van die internet as bron moet ook aangeraak word.

AKTIWITEIT 4

Groepwerk. Die opvoeder stel riglyne vir die groep sodat groepleer optimaal benut kan word.

Vir bronne kan na die internet, asook na ou koerante (Januarie 2003) verwys word.

Ander leerareas word hier betrek. Die geleentheid vir kreatiwiteit is legio.

AKTIWITEIT 5

1. Ontkennde vorm

- a) Mense is nie vir walvisse bang nie.
- b) Daar is nie vissersbote in Houtbaai nie.
- c) Dolfyne is nie aggressiewe diere nie.
- d) Ek het nie geweet dat walvisse soogdiere is nie.
- e) Mens mag nie net soveel krewes vang as wat jy wil nie.
- a) Mense is bang vir walvisse.
- b) Daar is vissersbote in Houtbaai.
- c) Dolfyne is aggressiewe diere.
- d) Ek het geweet dat walvisse soogdiere is.
- e) 'n Mens mag net soveel krewes vang as wat jy wil.

- Kyk nou na die volgende voorbeelde:

Voorbeelde:

- Het jy **al ooit** 'n regte walvis gesien? Nee, ek het **nog nooit** 'n regte walvis gesien **nie**.
- Gaan jy **soms** in die vakansie see toe? Nee, ek gaan **nooit** in die vakansie see toe **nie**.
- Is daar **altyd** wolke op Tafelberg? Nee, daar is **nie** altyd wolke op Tafelberg **nie**. *OF* Nee, daar is **nooit** wolke op Tafelberg **nie**. *(Let wel: Die twee sinne hierbo het nie dieselfde betekenis nie. Verstaan jy hoe die betekenis verskil?)*
- Is Van Hunks **nog steeds** op Tafelberg? Nee, Van Hunks is **nie meer** op Tafelberg **nie**.
- Is hier **êrens** 'n plek waar 'n mens kreef kan koop? Nee, daar is **nêrens** 'n plek waar 'n mens kreef kan koop **nie**.

- Skryf nou ontkennende antwoorde op die volgende vrae. Begin elke sin met “Nee, “:

- a) Was jy al ooit op Robbeneiland?
- b) Glo jy nog steeds dat Van Hunks en die duiwel 'n rookwedstryd gehou het?
- c) Gaan julle soms Hermanus toe om na die walvisse te kyk?
- d) Is daar êrens in die see 'n snoek wat 100kg weeg?
- e) Speel jy altyd saam met die dolfyne as hulle so lekker in die water baljaar?

	LU 6.3			

Table 2.12

2.3 Drie soorte sinne in Afrikaans⁶

AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

Graad 8

Module 6

DRIE SOORTE SINNE IN AFRIKAANS

Aktiwiteit 1

Om drie soorte sinne in Afrikaans te gebruik

Jy het hierbo 'n hele paar vraagsinne gelees. Daar is drie soorte sinne waarvan jy moet weet, naamlik:

Stelsinne (“Statements”)

Vraagsinne (“Questions”)

⁶This content is available online at <<http://cnx.org/content/m29621/1.1/>>.

Bevelsinne (“Commands”)

’n Stelsin is ’n sin waarin ’n stelling gemaak word, soos in die volgende voorbeelde:

Kaapstad is ’n pragtige stad.

Walvisse en dolfyne is soogdiere.

Die suidoos waai baie sterk in die somer.

’n Vraagsin is ’n sin waarin daar ’n vraag gevra word, soos in die voorbeelde in aktiwiteit 9, en ook hieronder:

Swem jy graag in die see?

Was jy al in Dwarskersbos?

Hoeveel snoeke het Jan Dolos gevang?

’n Bevelsin is ’n sin waarin daar ’n bevel gegee word, byvoorbeeld:

Moenie die arme robbe seermaak nie!

Gee vir die kat ook ’n stukkie snoek!

Maak die boot stewig vas aan die kaai.

Jy het seker opgemerk dat daar altyd ’n vraagteken (“question mark” - ?) aan die einde van ’n vraagsin staan.

Daar is dikwels ’n uitroepteken (“exclamation mark” - !) aan die einde van ’n bevelsin. ’n Mens gebruik die uitroepteken om aan te dui dat die spreker taamlik kwaai of heftig praat.

Skryf nou drie stelsinne, drie vraagsinne en drie bevelsinne van jou eie.

Stelsinne:

Vraagsinne:

Bevelsinne:

	LU 6.3			

Table 2.13

Aktiwiteit 2

Om ons woordeskat en begrip van woorde in Afrikaans uit te brei, en om ons spelvermoë te oefen

Lees die volgende stuk aandagtig deur en voer die opdragte uit wat daarop volg. Dit is aangepas uit ’n berig van Nicolette Arends in Die Burger van 21 Februarie 2003.

Toerisme: Simbool gesoek Tafelberg word dalk handelsmerk vir SA

KAAPSTAD – Tafelberg gaan dalk binnekort gebruik word om Suid-Afrika internasionaal te bemark. Hierdie wêreldbekende baken, wat uit die ruimte sigbaar is en wat al vir meer as 350 jaar lank deur matrose as landteken gebruik is, is op ’n lys waaruit ’n simbool vir die land se bemarking gekies moet word. Volgens Toerisme Suid-Afrika (Satoer) is ander simbole op die lys Kaappunt, Robbeneiland, die Groot Vyf, Soweto, Johannesburg, die Drakensberge, die Tuinroete, Namakwaland se blomme, Sun City en die Uniegebou.

Mnr Valli Moosa, minister van omgewingsake en toe-risme, het vandeeweek in die parlement gesê dat die simbool ’n belangrike element van die land se bemarkingstrategie sal wees.

Baie mense dwarsoor die wêreld beskou Kaapstad as een van die bestemmings wat ’n mens moet sien voor jy sterf.

1. Wat is die betekenis van internasionaal soos dit hierbo gebruik word?

Voltooi: Dit beteken

2. Wat sou die betekenis van die sin gewees het as dit so geklink het: “Tafelberg gaan gebruik word om Kaapstad nasionaal te bemark.”

Voltooi: Dit sou beteken het dat

3. Wat beteken dit as ’n mens sê dat Satoer Kaapstad wil bemark? Wat wil hulle bereik?

Voltooi: Hulle wil hê dat

Dit is duidelik wanneer die leerder:
1.1 stories verstaan en waardeer, asook dié wat deur medeleerders vertel word;
1.2 mondelinge tekste verstaan.
LU 2 PRAAT
Die leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
2.1 vertaal en tolk;
2.2 interaksie in addisionele taal voer;
2.5 'n onderhoud voer.
LU 3 LEES EN KYK
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer
Dit is duidelik wanneer die leerder:
3.1 fiksie en nie-fiksie verhale lees;
3.2 sommige elemente van die poësie verstaan;
3.4 vir inligting lees;
3.7 vir genot lees;
3.8 begrip van die gebruik van naslaanwerke toon.
LU 4 SKRYF
Die leerder is in staat om verskillende soorte feitlike en verbeeldingstekste vir 'n wye verskeidenheid doeleindes te skryf.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
4.1 skryf om inligting oor te dra;
4.2 vir 'n sosiale doel skryf;
4.4 skeppend skryf;
4.5 mediatekste ontwerp.
LU 5 DINK EN REDENEER
Die leerder is in staat om taal vir dink en redeneer te gebruik en inligting vir leer te verkry, te verwerk en te gebruik.
<i>continued on next page</i>

Dit is duidelik wanneer die leerder:
5.1 taal en geletterdheid oor die kurrikulum heen gebruik;
5.2 taal gebruik om te dink;
5.3 inligting versamel en op verskillende maniere opteken.
LU 6 Taalstruktuur en –gebruik
Die leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
6.1 bekende woorde korrek spel;
6.2 eenvoudige taalvorme en sinstrukture gebruik om mondelings en skriftelik te kommunikeer;
6.3 taalverskynsels hanteer soos
6.3.2 soorte sinne;6.3.3 enkelvoudige sinne;6.3.6 die ontkenende vorm;
6.4 woordeskat uitbrei;
6.5 begrip van 5 000 tot 7 500 alledaagse woorde binne konteks teen die einde van graad 8 demonstreer.

Table 2.17

Memorandum

AKTIWITEIT 1

Eie sinne. Beklemtoon die gebruik van korrekte leestekens.

AKTIWITEIT 2

Eerstens: Verduidelik wat 'n handelsmerk is sodat die leerders weet wat die konteks is. Laat hulle oor hulle gunsteling handelsmerk praat en voorbeelde bring.

1. Dit beteken oor die hele wêreld heen / in al die lande van die wêreld.

2. Dit sou beteken het dat Tafelberg net in SA bemark word.

3. Hulle wil hê dat almal Kaapstad sal wil besoek.

4. sig/baar

5. eetbaarhoorbaarwaarneembaar-toelaatbaarbreekbaar (Fokus op die agtervoegsel en wys hoe dit die betekenis van 'n woord verander.)

AKTIWITEIT 3

Groep leer

Eie vrae en antwoorde.

Eie sinne.

AKTIWITEIT 4

1. Woordspeletjie

(a) Renoster

(b) Leeu

(c) Olifant

(d) Buffel

(e) Luiperd

(f) Matrose

(g) Soweto

(h) Robbeneiland

(i) Legendes

(j) Speserye

2. Kaart

3. ... daardie deel van die land altyd mooi groen is en soos 'n mooi tuin lyk. (Enige aanvaarbare antwoord.)

4. ... mooi is – mooier as baie ander plekke.

5. Eie sinne.

AKTIWITEIT 5

Eie leeswerk en kort verslaggie daaroor.

Chapter 3

Kwartaal 3

3.1 Karakters en intrige¹

3.1.1 AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

3.1.2 Graad 8

3.1.3 Module 7

3.1.4 KARAKTERS EN INTRIGE

AKTIWITEIT 1

Om

- jou luistervermoë te toets en om stories te verstaan en te waardeer
- begrip te toon van karakter, intrige en ruimte
- onafhanklike navorsing oor die kurrikulum te doen

LU 1.1	LU 3.1	LU 5.2
--------	--------	--------

Table 3.1

- Van die eerste stories waarna ons luister as ons nog baie klein is, is sprokies. Julle ken almal sprokies soos **Jan en die boontjierank**, **Die sewe bakkies**, **Hansie en Grietjie**, **Die padda wat 'n prins geword het** en **Sneeuwitjie**. Julle onderwyser gaan nou vir julle die sprokie van **Doringrosie** voorlees. (Dit word ook **Die skone slaapster** – in Engels “Sleeping Beauty” - genoem). Luister baie aandagtig, want aan die einde van die storie moet julle 'n paar vrae beantwoord en julle gaan daarna nog oor die storie gesels.

- (DIE ONDERWYSER LEES VOOR UIT **DORINGROSIE**)

1. *Beantwoord die volgende vrae in volsinne:*

- 1.1 Hoeveel feë het die koning na die fees uitgenooi?
- 1.2 Wat het die bose fee gesê toe sy na die baba se wiegie stap?

¹This content is available online at <<http://cnx.org/content/m23948/1.1/>>.

AKTIWITEIT 2

Om

- vir genot te lees en om kommentaar te lewer oor wat jy gelees het

LU 3.1	LU 3.7
--------	--------

Table 3.3

- Die bekende skryfster, Riana Scheepers, se jeugboek, **Blinde sambok**, is in 2001 gepubliseer. Die hoofkarakter, 'n wit plaaskind, Gideonette de la Rey, sit baie graag saans om 'n misvuur na die stories van 'n ou Zoeloevrou en luister saam met haar boesemvriend, Bhubesi, 'n Zoeloesentjie.

1. Lees die stukkies hieronder (dis hoofstuk 8 van die verhaal) wat so 'n toneeltjie beskryf. Probeer gerus om die boek in die hande te kry en die hele verhaal te lees.

Die lug ruik na nat grond toe ek en Bhubesi uithardloop. Buite het die reën net opgehou, die bome is nog vol druppels wat aan die blare hang. Ek ruik grond en nat, groen dennenaalde.

Dit was 'n vinnige, harde donderbui wat oor die plaas getrek het. Kwaaireën, soos oupa Lewies altyd sê. Eers het die wolke in Rooirant se rigting dikblou geword, en toe pikswart. Die weerlig, wat in die verte oor die skurwe bergrant eers net dowwe ligflitse was, het al nader na ons kant toe en al harder begin slaan.

Soos oupa Lewies my geleer het, het ek stil gestaan en getel om te hoor waar dit die grond tref. As jy die ligstraal sien, begin jy die sekondes aftel: groenkrokodil een, groenkrokodil twee . . . Die aantal krokodille wat dit vat van jy die lig sien tot jy die slag hoor, is die aantal kilometer van jou af waar die weerlig die aarde tref.

“Maar jy wag nie om te kyk hoeveel groenkrokodille jy kan tel as die weer dik raak nie, jy sorg dat jy by die huis kom! Ons wil jou nie dood in die veld optel nie! Het jy my gehoor, Gideon?” het oupa Lewies geraas.

Dit was nog nie tyd om in te gaan nie, die weerlig was nog ver. Ons kon nog buite bly en kyk na die lug wat lyk asof dit oorlog maak.

“Hier waar ons tussen die ysterklipprante bly, moet 'n mens weet van weerlig, Gideon,” sê oupa Lewies altyd vir my.

Oupa Lewies het my nog nooit Gideonette genoem nie, die naam is vir hom te lank. En buitendien, het ek gehoor hoe hy vir ouma Willemien sê, die kind loop hier rond en is doenig op die plaas net 'n seunskind.

“Jy moet weet hoe weerlig maak, Gideon, en jy moet weet wat om te maak as dit begin slaan, anders is jy die een wat geslaan gaan word. In hierdie geweste slaan die weerlig jou soos die blinde sambok, nog voor jy weet wat jou getref het, lê jy morsdood. Ons verloor elke jaar omtrent tien beeste wat deur die weerlig geslaan word, en dit kan ewe maklik met 'n mens gebeur,” het oupa Lewies al drie-miljoen keer vir my gesê.

Teen dié tyd weet ek dit al. Maar ek weet ook jy kan maar eers bang raak as jy nie meer kans kry om by die groen van die krokodil te kom nie. Dán moet jy maak dat jy in die huis kom.

“Nou wat moet ek maak as die bliksems begin slaan, oupa Lewies?” het ek eenkeer gevra. “Hoekom sal die blinde sambok my wil slaan?”

“Gideon, jy neuk nie met weerlig nie. Jy swem nie as die weer opsteek nie, jy sorg dat jy uit die nattigheid kom. En as jy in die veld is, loop staan jy nie onder 'n boom of langs die doringdraad nie, jy kom dadelik huis toe en bly binne. En as jy in die huis is, maak jy die spieëls toe met 'n laken en jy klim nie op die telefoon om met almal te wil

klets nie. Hier in die kontrei is al drie mense op een slag deur die telefoon doodgeslaan net omdat hulle alewig met mekaar moet praat.”

“Drie mense op een telefoon?” het ek verbaas gevra.

“Ja,” het oupa Lewies gesê, “twee wat terstond met mekaar moes praat oor die donderweer, en een antie wat ingeluister het. Hulle het haar met die telefoon nog in die hand dood gekry. Dit was die laaste keer dat sy ingeluister het.”

Ek het bietjie geskrik toe ek dit hoor. As die weerlig om die huis begin slaan, loop ek met my rug styf teen die muur gedruk verby die telefoon in die gang.

Toe dit buite dreigend donker word en die bliksemstrale sommer hier by ons begin slaan sodat ons die swael van die ysterklippe kon ruik, het my ma vir my en Bhubesi ingeroep. Teen dié tyd wou ons self ook al inkom.

Ons het in my ma-hulle se slaapkamer voor die spieëlkas gaan staan en vir onself gekyk. Ek het nie gedink dis nodig om die spieël met 'n lap toe te gooi nie, want my ma het dit nooit gedoen nie. Buitendien was die gordyne toegetrek, dan werk dit net so goed soos 'n lap. Dit was donker in die kamer. Ek het vir Bhubesi voor my laat staan en die twee vlerke van die spieël om ons gesigte toegevou. Ewe skielik was daar baie koppe om ons, my en Bhubesi s'n, sy swart gesig en my wit een, en baie ander swart en wit gesigte, gesigte wat net soos ons s'n lyk. As ons lag, het hulle ook gelag, as ons ons koppe draai, dan draai hulle s'n saam; die een helfte diékant toe, die ander helfte dáárdie kant toe.

'n Weerligstraal het skielik net buite die huis geslaan; hard, dit het soos 'n sweepsag geklink.

"Dis die mpundulu wat skree . . ." het Bhubesi saggies vir die spieël gefluister, sy oë groot en rond in die skemerte.

"En die mpundulu kom jou haal!" het ek skielik op my hardste agter hom gegil en my naels hard in sy nek geslaan.

"Suka!" het hy geskree. Van skrik het hy heeltemal omgeslaan en die vlerke van die spieël oopgeklap. Al die gesigte het verdwyn. Bhubesi het uitgerek begin skree-huil van die skrik. Ek wou my vrek lag. Toe hy sien hoe ek lag, het hy dikbek op die vloer gaan sit, sy kop op sy arms en opgetrekte bene. Ek het voor my ma se spieël bly staan, vir myself skewebek getrek. Dit was nou net ek in die spieël, en dit was nie soveel pret nie.

Buite het die reën op die dak met mag en mening neergeslaan. Ek kon nie eens meer hoor hoe Bhubesi kerm nie. Maar dit het net 'n paar minute lank gereën en toe skielik opgehou. Selfs hier binne in die kamer kon ons die reën en die nat grond ruik.

"Kom, Bhubesi!"

Bhubesi was oor sy skrik. Hy sou my op 'n ander dag op 'n ander manier terugkry, het ons al twee geweet.

Toe ons uithardloop, is die hele lug vol vlieënde miere. Hulle stroom uit 'n gaatjie in die grond en vlieg soos mal goed rond. Sommige het al hulle vlerke verloor en kruip op die grond rond. Hulle soek 'n sagte plekkie in die modder om 'n nuwe nes te begin, het Oupa my vertel. Dit gebeur altyd ná die reën, as die grond sag is, dan weet hulle om uit te kom en nuwe neste te maak.

Tannie Bettie kloek asof dit Krismis is. Gewoonlik skrop sy die hele dag naby die kombuis en in my ma se kruietuin rond en wag vir iets lekkers wat vir haar by die deur uitgegooi word, maar nou is sy in die voortuin. Sy pik al in die rondte na die miere met hul vet, geel agterlywe. Daar is ewe skielik ook swaeltjies in die lug. Hulle swiep laag oor ons koppe en vang die miere. Dit lyk asof alles wat kan beweeg en vreet buite is.

Bhubesi het my op 'n keer vertel dat hy ook al vlieënde miere geëet het. "Mens trek hulle vlerke uit, breek die koppe af en eet die agterlywe."

"Sies," het ek gesê en gegril.

"Is lekker," het hy gesê. "Maar jy is mos 'n meisie, jy sal dit nie eet nie."

"Ek sal!" het ek tóé vir hom gesê, maar nou weet ek nie meer nie.

"n Mens kan dit ook gaarmaak in 'n blik oor die vuur, dan smaak dit soos botter," het hy ook gesê.

Ek kry skielik 'n bottersmaak in my mond en trek skewebek. Ek hoop nie hy onthou nou daarvan en laat my van die goed vang en eet nie. Hy sal sommer probeer om my só terug te kry vir die mpundulu se skrik. Maar ek sál, as ek moet.

My pa kom by die agterdeur uit en sien my.

"Gideon! Trek jy al weer jou gesig? Hy knyp my wang. "As die klok nou slaan, staan jou gesig nét so. En dan gaan jy nooit 'n man kry wat met 'n vrou met so 'n skewe bek wil trou nie."

Dit wil ek nog eendag sien. Ek sal net voor die klok 'n uur slaan voor 'n spieël gaan staan, my bek plattrek en my oë omdop en dan kyk wat gebeur. Ouma Willemien sê dit móét twaalfuur in die nag wees,

anders gebeur dit nie; my pa sê nee wat, dit gebeur met enige klokslag, so ek beter oppas. Ek sal dit eers probeer met 'n gewone uur, as my gesig nie vir ewig skeef en my oë potskeel bly staan nie, sal ek weet ouma Willemien was reg. My pa is nog nie oud genoeg om alles te weet nie. Van trou wil ek buitendien niks weet nie, so dit sal nie te erg wees as ek skeefgesig deur die lewe moet gaan nie.

Ek gryp my pa aan sy hande. “Kom speel saam met ons, Pappa!”

“Wat?” Ek kan sien hy is gelukkig oor die reën, hy gee nie om om nou saam te speel nie.

“Koljander, koljander . . . Toe, Pappa kan eerste in die bos wees.”

Ek los my pa se hande en gryp Bhubesi s'n. My pa moet probeer om los te kom uit die digte bos wat ons arms om hom maak voordat sy kop afgekap word deur die wrede man wat met sy groot byl in die bos bly. Hy moet op die grond kniel sodat ons die bos om hom kan maak. Ek en Bhubesi sing: “Koljander, koljander, so deur die bos, my ma en pa kook lekker kos. . . .”

My pa sukkel hom dood om uit die woeste bos te kom wat ons om hom maak, maar ons is heeltemal te sterk vir hom. “Die kind verstik aan 'n druiwetros, die laaste een se kop word af-ge-KAP!”

Die wrede man kom met sy lang byl en kap my pa se kop af.

Ons lag ons dood, my pa lê op die grond en probeer om sy asem terug te kry. Ek gryp my pa aan sy hande en trek hom orent. Nou is dit Bhubesi se beurt. Ons keer hom vas tussen ons arms. Hy spartel woes om uit te kom. Nog voor ek kan kom by die gedeelte wat sê van my ma en sy ma wat lekker kos kook, glip Bhubesi soos 'n vetgesmeerde blits by my pa se kant uit. Ek is sommer kwaad vir my pa, want by my sou Bhubesi beslis nie uitgekóm het nie.

Nou is dit my beurt. My pa en Bhubesi keer my stewig in die bos vas. Dis hierdie keer net my pa wat sing, want Bhubesi gebruik al sy krag om my binne te hou. Sy arms klink soos hy probeer om doringtakke om my vas te draai. Sy tande is op mekaar gekners soos hy my keer. Toe my pa kom by die kind wat aan die druiwetros verstik, besef ek my kop gaan afgekap word as ek nie baie gou 'n plan maak nie. Ek byt vir Bhubesi aan sy arm, net mooi in die vet binnegebeelte bokant sy elmboog. Hy skree soos 'n maer vark en gryp na sy arm waar my tandmerke teen sy vel uitstaan. Ek glip maklik uit die bos, niks hou my meer vas nie. Vir my sal daar nie 'n man met 'n byl wees nie.

“Gideon!” skree my pa. Nog voor ek kan weghol, gryp hy my vas. Sommer so in die gryp trek hy my oor sy knie en slaan my met die plathand op my boude.

Dit brand soos vuur en ek sit 'n keel op, maar ek kan nie anders as om te dink: wé, my kop is tog nie afgekap nie, my plan het gewerk. “Sê vir Bhubesi jy's jammer!”

Maar as ek hom nie gebyt het nie, het ek nou sonder 'n kop rondgeloop!” skree ek.

My pa keer my 'n tweede keer op sy knie om. Hierdie keer slaan hy harder, maak nie saak hóé ek skree nie. Toe hy my weer op my voete neersit, sê ek vanself: “Skuus, Bhubesi, ek is jammer, ek sal dit noooooit weer doen nie!”

Ek en Bhubesi huil nou ewe hard. Hy van die seer aan sy arm en ek van die pak slae. My boude brand.

My ma en Juba kom uitgehardloop. Soos wat ons te kere gaan, dink hulle ons het iets vreesliks oorgekom. Toe ons sien hom bekommerd hulle lyk, huil ons net harder.

Ek druk my kop teen Bhubesi se skouer vas. Hy slaan sy arms om my lyf. Ons huil ons harte uit. Dit voel asof ons alleen is in 'n wrede wêreld vol simpel grootmens.

(Bron: Scheepers, Riana. 2001. *Die Blinde Sambok*. Kaapstad: Tafelberg-uitgewers.)

2. Hier volg nou inligting oor drie ander boeke waarin jy dalk sal belangstel. Dit is splinternuwe jeugboeke. Daar volg ook elke keer 'n kort kommentaar oor die boek (effens gewysig aangehaal uit *Die Burger*).

- *Die mooiste Afrikaanse sprokies*, uitgesoek en oorvertel deur Pieter W. Grobbelaar met illustrasies deur Séan Verster (uitgewers Human & Rousseau)
- “Ek het van die stories gehou. Dit het my laat lag. Ek wou nie ophou lees nie. . . Die prente is ook baie mooi.” – Monique Lahout van Bellville
- *Koning Henry* deur Carina Diedericks-Hugo (uitgewers: Tafelberg)

LU 2
praatDie leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit word bewys as die leerder:
2.1 vertaal en tolk;
2.2 interaksie voer in die addisionale taal;
2.3 ontwikkeling toon in die vermoë om kenmerke van die gesproke taal te gebruik en te kommunikeer;
2.4 oor sosiale en etiese kwessies debatteer.
LU 3
lees en kykDie leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer.
Dit word bewys as die leerder:
3.1 'n verhaal lees;
3.5 foto's in tekste ontleed;
3.7 vir genot lees;
3.8 begrip toon van die gebruik van naslaanwerke;
3.9 'n woordeskat van 5 000 tot 6 500 alledaagse woorde demonstreer.
LU 4
skryfDie leerder is in staat om verskillende soorte feitlike en verbeeldingstekste vir 'n wye verskeidenheid doeleindes te skryf.
Dit word bewys as die leerder:
4.2 vir 'n sosiale doel skryf;4.6 skryf as 'n prosen benader.
LU 5
dink en redeneerDie leerder is in staat om taal vir denke en redenasie te gebruik en inligting vir leer te verkry, verwerk en te gebruik.
Dit word bewys as die leerder:
5.2 taal gebruik om te dink.

Table 3.5

3.1.6 Memorandum

AKTIWITEIT 1

Die antwoorde moet in volsinne verskaf word.

1.1 12

1.2 As sy 15 is, sal die prinsessie haar vinger met 'n weefnaald steek en dood neerval.

1.3 Sy het die wens ligter gemaak. Die prinses sal net vir 100 jaar slaap en nie sterf nie.

1.4 Sy het die donker hoekies en kamertjies in die kasteel verken, 'n ou vroujie ontdek wat weef, en haar vinger raakgesteek.

1.5 'n Prins het haar ná 100 jaar gered.

1.6 Leerder se eie antwoord; waarskynlik iets oor hoe die mense / diere gelyk het toe hulle aan die slaap geraak het.

- 1.7 Eie beskrywings oor digbegroeide tuin / Eie beskrywing van mense in kasteel
 - 1.8 Eie antwoord ('n Bese fee kan mooi of lelik wees – hang af hoe die leerder dit motiveer.)
 - 1.9 Gerunnik
 - 1.10 Eie antwoord
 - 2.
 - 2.1 Ja
 - 2.2 Ja
 - 2.3 Ja – “reis” deur kasteel.
 - 2.4 Ja. Avonture begin hier by geboorte (“lewensreis”) of toe sy die kasteel verken het.
 - 2.5 Ja. Sy maak kennis met bese fee, en later prins.
 - 2.6 Ja. Sy verdwaal as ‘t ware in kasteel. (Kan ook “Nee” aanvaar, met motivering.)
 - 2.7 Ja. Sy word deur die bese fee (se wens) bedreig.
 - 2.8 Ja. Sy slaap vir 100 jaar.
 - 2.9 Ja. Die prins red haar.
 - 2.10 Ja. Sy woon weer in die kasteel. (“Nee” met motivering is ook in orde.)
 - 2.11 Ja. Sy is nou die nuwe koningin.
 - 3.
 - 3.1 (a) 'n Pantomime is 'n toneelstuk.
 - (b) Dit is 'n toneelstuk (meestal vir kinders) vol musiek en humor en dit word gewoonlik op 'n bekende fabel, sprokie of kinderverhaal gebaseer. Dit word dikwels oor die Kerstyd opgevoer en tradisioneel speel mans die vroulike hoofrolle en omgekeerd.
 - (c) Die Slapende Skone (Doringrosie)
 - (d) Tsjaikowski
 - (e) Eie bron
 - (f) Hans Christian Andersen
 - AKTIWITEIT 2
 1. Groepwerk: eie sprokie
 - 1.1 Eie vrae
 - 1.2 Eie opinie
 - 1.3 Eie redes
 - AKTIWITEIT 3
 1. Rolspel in groepe
 2. Eie verduideliking
 - AKTIWITEIT 4
 1. Leeswerk
 2. Nuwe boeke wat aanbeveel word
 - 2.1 Eie kommentaar
- Die assesseringsmatriks vir 'n paragraaf mag hier gebruik word. (Kyk graad 9 Module 1 se Onderwysersgids vir voorbeeld.)

3.2 Dink en praat oor waardes²

3.2.1 AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

3.2.2 Graad 8

3.2.3 Module 8

3.2.4 DINK EN PRAAT OOR WAARDES

AKTIWITEIT 1

²This content is available online at <<http://cnx.org/content/m23950/1.1/>>.

Om

- oor waardes en sosiale en etiese of morele kwessies te praat
 - 'n woordeboek te gebruik
 - jou woordeskat uit te brei
 - na Afrikaans te vertaal
- 'n kort briefie aan die pers te skryf

LU 2.4	LU 3.8	LU 3.9	LU 2.1	LU 4.2
--------	--------	--------	--------	--------

Table 3.6

Die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika (1996) leer ons ook dat sekere waardes baie belangrik is.

Ons gaan na die volgende woorde kyk wat met waardes te doen het: empatie, verdraagsaamheid, verantwoordelikheid, respek.

1. *Gebruik jou woordeboek om die betekenis van hierdie woorde na te slaan en skryf die betekenis van elk neer.*

1.1 EMPATIE

1.2 VERDRAAGSAAMHEID (Kyk onder “verdra” in die woordeboek)

1.3 VERANTWOORDELIKHEID (kyk onder “verantwoordelik” in die woordeboek)

1.4 RESPEK

2. Verdeel in groepies van vyf of ses leerders. Praat met mekaar oor wat hierdie woorde vir julle beteken.

3. *Voltooi die volgende sinne om te wys dat jy verstaan hoe Thabang en Susan voel (m.a.w. dat jy empatie het met hulle) :*

3.1 Hoe voel Thabang as iemand vir haar sê dat sy dom is omdat sy nie 'n som kan doen nie?

Thabang voel _____

3.2 Wat gebeur as Susan se maats nie wil hê dat sy saam met hulle moet speel nie?

Susan voel _____

4. Ons “etiketteer” (“label”) mense so maklik. Ons ken hulle dalk glad nie, en dan oordeel ons hulle sommer. Mense sê of dink bv.: ”Alle Afrikaners is ‘rock spiders’.”

- Is dit regverdig?
- In die volgende sinne is iemand óf regverdig óf onregverdig. *Lees elke sin en skryf dan wat jy van die spreker se houding dink.*

4.1 “Johlène kan nie by my kom speel nie, want haar ma-hulle is te arm,” sê Charmaine.

Charmaine is _____

4.2 “Dis glad nie waar dat Tammy dom is net omdat sy 'n blondine is nie!” sê Jason.

Jason is _____

4.3 “'n Seun wat nie rugby speel nie is sommer 'n papbroek!” sê Koos.

Koos is _____

4.4 “Ek gaan nie by Jason in Atlantis kuier nie, want almal wat daar woon, is bendeledede, en netnou is daar 'n geskieterij in Jason se huis!” sê Jo-Ann.

Jo-Ann is _____

5. Etikettering is 'n vorm van **veralgemening** en dis **onregverdig** omdat mense nie behoorlik na waarde geskat word nie. Die persoon wat mense so oordeel, is **bevooroordeeld**.

- Die volgende brief het op 30 Junie 2003 in *Jip, Die Burger*, verskyn. *Lees dit sorgvuldig en voer dan die opdragte uit wat volg.*

blaaië. Skryf dan by elke foto watter waardes uitgebeeld word. Maak dit so mooi as jy kan, sodat julle dit in die klaskamer kan uitstal.

3. Maak 'n mooi verjaarsdagkaartjie vir een van jou gesinslede en skryf vir hom/haar 'n boodskapie daarin wat wys dat jy daardie persoon waardeer en liefhet. Jy kan op die kaartjie teken of prentjies daarop plak. Plaas die kaartjie in jou portefeulje.

[illegible]

Table 3.9

AKTIWITEIT 3

 O_m

- kennis van grammatika en spelling te gebruik om te redigeer

LU 4.6

- Die onderstaande beriggie handel oor 'n seunskool wat nou ook meisies toelaat, m.a.w. hulle het meer **verdraagsaam** geword. In die verlede het mense dikwels gedink dat meisies nie heeltemal seuns se gelykes kan wees nie!
- Kyk mooi na die teks. Julle sal sien dat dit nie “reg” lyk nie, want daar is geen paragrafe nie, en daar is ook allerlei taal- en spelfoute.

1. Maak die foute sommer op die teks reg (gebruik 'n helder ink wat uitstaan). Onderstreep die fout en skryf die korrekte woorde/spelling bokant dit.

2. Dui met 'n **P** aan waar 'n nuwe paragraaf moet begin.

3. Skryf 'n **opskrif** vir die beriggie. (Dit word in koeranttaal 'n “kop” genoem.)

Opskrif: twee meisies het woensdagoggend hier met hulle skooltase ingestap by die hoër tegniese skool daniël pienaar en so 'n era van 107 jaar waarin net seuns daar skoolgegaan het beeindig dat hulle met 900 seuns moet skoolgaan is vir christelle hurter (13) en Andri de Vos 14 geen problem nie. Ons is daarvan oortuig dat ons gelukkig sal wees in die nuwe omgewing sê hulle mnr peet vermaak skoolhoof sê dit was eers nie baie maklik om aan die gedagte van meisies by die skool gewoont te raak dit is hoofsaaklik omdat die skool so 'n lang tradisie as seunskool het

(Berig aangepas en verkort. Bron: *Rapport* 26 Januarie 2003)

	LU 4.6			

Table 3.10

3.2.5 Assessering

Leeruitkomstes(LUs)
LU 1
luisterDie leerder is in staat om vir inligting en genot te luister en gepas en krities binne 'n wye verskeidenheid situasies te reageer.
Asseseringstandaarde(ASe)
Dit is duidelik wanneer die leerder:
1.1 stories verstaan en waardeer, asook dié wat deur medeleerders vertel word.
LU 2
praatDie leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit word bewys as die leerder:
2.1 vertaal en tolk;
2.2 interaksie voer in die addisionele taal;
2.3 ontwikkeling toon in die vermoë om kenmerke van die gesproke taal te gebruik en te kommunikeer;
2.4 oor sosiale en etiese kwessies debatteer.
LU 3
lees en kykDie leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer.
Dit word bewys as die leerder:
3.1 'n verhaal lees;
3.5 foto's in tekste ontleed;
3.7 vir genot lees;
3.8 begrip toon van die gebruik van naslaanwerke;
3.9 'n woordeskat van 5 000 tot 6 500 alledaagse woorde demonstreer.
LU 4
<i>continued on next page</i>

skryfDie leerder is in staat om verskillende soorte feitelike en verbeeldingstekste vir 'n wye verskeidenheid doeleindes te skryf.
Dit word bewys as die leerder:
4.2 vir 'n sosiale doel skryf;4.6 skryf as 'n prosas benader.
LU 5
dink en redeneerDie leerder is in staat om taal vir denke en redenasie te gebruik en inligting vir leer te verkry, verwerk en te gebruik.
Dit word bewys as die leerder:
5.2 taal gebruik om te dink.
LU 6
Taalstruktuur en –gebruikDie leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit word bewys as die leerder:
6.1 bekende woorde korrek spel;
6.2 verskillende eenvoudige taalvorme en sinstrukture gebruik om modelings en skriftelik te kommunikeer.

Table 3.11

3.2.6 Memorandum

AKTIWITEIT1

1. Woordeskat: Leerders se eie verduideliking van die volgende:
 - 1.1 empatie: die vermoë om ander mense se gevoelens te verstaan en te deel
 - 1.2 verdraagsaamheid: die vermoë om dinge te aanvaar waarmee 'n mens nie saamstem nie (of waarvan 'n mens nie hou nie, of wat 'n mens nie altyd verstaan nie)
 - 1.3 verantwoordelikheid: iets wat 'n mens moet doen as deel van jou pligte of werk
 - 1.4 respek: inagneming van die gevoelens of idees van ander mense
2. Bespreking deur leerders
3. Eie sinne
4. Eie sinne
5.
 - 5.1 Almal wat in Atlantis woon is sleg.
 - 5.2 Florry sê die plek waar jy woon bepaal nie wie en wat jy is nie.
 - 5.3 Ten spyte van my omstandighede sal ek presteer.
 - 5.4 Florry verwys na 'n mens se verantwoordelikheid om die wette van die gemeenskap in ag te neem en nie uitspattig te lewe nie.
- 5.5 Eie sin
- 5.6 Eie brief
6. 6.1 – 6.5 Eie sinne

AKTIWITEIT 2

1. Gesinswaardes: eie woorde soos respek, hulpvaardigheid, liefde, samewerking, ondersteuning
2. Eie foto's met byskrifte wat na waardes verwys
3. Verjaardagskaartjie – kyk na uitleg en illustrasies

3.3 Hulpwerkwoorde in sinne³

3.3.1 AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

3.3.2 Graad 8

3.3.3 Module 9

3.3.4 HULPWERKWOORDE EN SINNE

AKTIWITEIT 1

Om

- hulpwerkwoorde in beleefde versoeke korrek te gebruik

LU 6.4

- Wat is 'n beleefde versoek? Ons het vroeër van lewenswaardes gepraat. Om beleefd te wees, beteken om beskaafd en ordentlik op te tree. 'n Mens **stel 'n versoek** wanneer jy iemand vra om iets te doen.
- Ons gebruik dikwels hulpwerkwoorde in beleefde versoeke. ('n Hulpwerkwoord is presies wat die naam sê: dit help die werkwoord.) Kyk na die volgende voorbeelde:

- Ek **kan** Afrikaans praat. : **kan** = hulpwerkwoord (hele werkwoord = **kan praat**)
- **Wil** jy nou slaap? : **wil** = hulpwerkwoord (hele werkwoord = **wil slaap**)
- Ek **moet** nou loop. : **moet** = hulpwerkwoord (hele werkwoord = **moet loop**)
- **Mag** ek jou help? : **mag** = hulpwerkwoord (hele werkwoord = **mag help**)
- Ek **sal** more Kaap toe gaan. : **sal** = hulpwerkwoord (hele werkwoord = **sal gaan**)

- 'n Mens gebruik dikwels 'n hulpwerkwoord soos “mag” en “kan” in versoeke (bv. wanneer jy iemand beleefd vra om iets te doen).

1. Voltooi nou die volgende beleefde versoeke in jou eie woorde:

- 1.1 Sal julle asseblief
- 1.2 Mag ons
- 1.3 Mevrou Smith, mag Jan
- 1.4 Mamma, mag ek maar
- 1.5 Sipho, sal jy

	LU 6.4			

Table 3.12

AKTIWITEIT 2

Om

- alledaagse bywoorde in die korrekte volgorde te gebruik

³This content is available online at <<http://cnx.org/content/m23951/1.1/>>.

LU 6.4

- 'n Bywoord is 'n woord wat iets meer omtrent die werkwoord sê. Kyk na die volgende voorbeelde:
 - Mary rus **nou**. (Die bywoord **nou** vertel jou **wanneer** Mary rus. Dis 'n bywoord van tyd.)
 - Die kinders hardloop **vinnig**. (Die bywoord **vinnig** vertel jou **hoe** die kinders hardloop. Dis 'n bywoord van **wyse**.)
 - John sit **binne**. (Die bywoord **binne** vertel jou **waar** John sit. Dis 'n bywoord van **plek**.)
 - In Afrikaans moet 'n mens bywoorde altyd in 'n sekere volgorde in 'n sin plaas: TYD, WYSE, PLEK.
 - KYK: Die hond speel **altyd heerlijk buite**. (altyd = tyd; heerlijk = wyse; buite = plek)
 - LET WEL: Die “bywoord” kan uit meer as een woord ('n sinsnede) bestaan, bv.
 - Die mense stap **elke oggend vinnig stasie toe**.
1. Maak sinne deur die woorde in die regte volgorde te plaas:
 - 1.1 pligsgetrou ons by die huis doen ons skoolwerk saans
 - 1.2 per bus ek gaan volgende week Kaapstad toe
 - 1.3 speel ons span elke jaar teen hulle baie hard...in Pretoria
 - 1.4 elke dag werk toe gaan per trein die man
 - 1.5 baie vinnig ons pap ons eet soggens altyd

	LU 6.4			

Table 3.13

AKTIWITEIT 3

Om

- skryftekens korrek en doeltreffend te gebruik

LU 6.1

- Ons gaan nou kyk hoe sekere skryftekens in Afrikaans gebruik word.
- In hierdie module is daar woorde wat met die volgende skryftekens geskryf word:
 - die kappie (bv. ê)
 - die deelteken, (bv. ë)
 - die aksentteken (bv. é, á, ó)
 - die afkappingsteken (bv. ‘s)
 - die koppelteken (bv. twee-uur)

1. Kyk na die volgende sinne wat op die werk in Aktiwiteit 1 gebaseer is. Die skryftekens in die vetgedrukte woorde het 'n sekere funksie (of werk). Die funksie word elke keer kortliks verduidelik. Jul onderwyser sal verder verduidelik.

1.1 Die bouse fee het iets **gesê** toe sy na die baba gekyk het.

- Die kappie op die e wys dat 'n mens dit op 'n sekere manier uitspreek sodat “sê” anders klink as “se”.

1.2 Daar is 12 **feë** na die partytjie genooi.

- Die deelteken wys dat die woord uit twee dele (lettergrepe) bestaan: fe/e.

1.3 Die hoofkarakter is **óf** 'n mens **óf** 'n dier.

- Die aksentteken op die letter “o” wys dat 'n mens die letter 'n bietjie harder of duideliker uitspreek om klem daarop te lê.

1.4 Die prinses het eers **ná** 100 jaar wakker geword.

- Die aksentteken op die letter “a” wys dat 'n mens die letter 'n bietjie harder of duideliker uitspreek om klem daarop te lê. Kyk hoe verskil die volgende twee sinne en hoe die aksentteken gebruik word:

a) Ons het eers ná agtuur by die huis gekom. (“**Ná**” het altyd met tyd te doen.)

b) Ek moet eers na my ma toe gaan voor ek na die winkel toe kan stap.

1.5 Alle **ma's** vertel vir hulle kinders sprokies.

- Die afkappingsteken wys dat dit 'n “lang” a-klank is.

1.6 Ons sal om sewe-uur skool toe gaan.

- Die koppelteken wys dat dit eintlik een woord is, maar dit help jou om die woord makliker te lees en te verstaan.

2. Voeg die nodige skryftekens in die volgende sinne in. Skryf met 'n helder ink en onderstreep die woorde waarin die leestekens voorkom:

2.1 Ons het almal tot na tweeuur die oggend gesit en gesels, maar toe kom roep ons pas ons om na ons huis te gaan.

2.2 Mag ek maar hierdie lee blikkie kry

2.3 Die skoolhoof dink of Piet of Jan het die ruit gebreek, maar ek se vir jou, dit was nog Piet, nog Jan.

2.4 My ouma dink ek en my susters is nog babas en sy maak baie reels waaraan ons gehoorsaam moet wees.

2.5 Daar is geen water in die lee dam nie. Dis 'n baie droe jaar vanjaar.

	LU 6.1			

Table 3.14

AKTIWITEIT 4

Om

- alledaagse voor- en agtervoegsels te gebruik om woordeskat uit te brei

- telwoorde te herken

LU 6.1	LU 6.2
--------	--------

Table 3.15

1. Kyk na die vetgedrukte woorde:

- Dit was 'n **dramatiese** affêre toe die **dertiendefee** begin praat.
 - Die **ongeluk** het die arme **prinses** getref.
 - Die bak**ker** het doodstil gaan staan.
 - Sy was die moo**iste** meisie in die hele land.
- In sommige van hierdie woorde is daar AGTERVOEGSELS, bv. dramat**iese**, dertiend**e**, prinses**,** moo**iste**.
 - Daar is ook 'n VOORVOEGSEL in die woord **ongeluk**.
 - Kan jy sien dat 'n voorvoegsel vooraan 'n woord staan en 'n agtervoegsel agteraan 'n woord?
 - Kan jy ook sien dat dit die woord se betekenis verander?
 - Dit beteken dat 'n mens meer woorde kan vorm deur van voor- en agtervoegsels gebruik te maak.
 - So brei jy jou woordeskat uit.
 - JOU ONDERWYSER SAL JOU 'N BIETJIE MEER HIEROOR VERTEL

2. Maak nou van elk van die volgende woorde nog een woord deur 'n voor- of agtervoegsel by te voeg. Skryf dan 'n sin waarin jy die nuwe woord gebruik, en onderstreep die nuwe woord:

2.1 vriendelik

2.2 koning

2.3 tuin

2.4 boos

2.5 speel

3 Weet jy wat 'n telwoord is? Dis maklik: 'n telwoord is 'n woord wat jy gebruik as jy tel. Dit is dus die naam van 'n getal.

- *Onderstreep die telwoorde in die volgende sinne:*

3.1 Daar is vyftien spelers in 'n sokkerspan, maar net elf in 'n netbalspan.

3.2 Die dertiende fee was 'n bese fee.

3.3 Ons klas het ses-en-twintig leerders en een onderwyser.

3.4 My pa kry op die dertigste dag van die maand sy geld.

	LU 6.1						LU 6.2				

Table 3.16

AKTIWITEIT 5

Om

- alledaagse afkortings korrek te gebruik

LO 6.1

- Ons sluit hierdie module met 'n kort leesstukkjie af wat oor die omgewing handel. Een van ons verantwoordelikhede is om die omgewing met respek te behandel.

1. Kyk na die onderstreepte woorde en gee die korrekte afkorting vir elk. Nommer hulle 1.1 tot 1.5.

Respekteer WATER – SPAAR dit!

Suid-Afrika is 'n droë land waar ons versigtig met ons water moet werk. Ons moet goed sorg vir ons riviere deur hulle skoon te hou. Ons moet byvoorbeeld nooit papiere, bottels, blikkies ensovoorts in 'n rivier stort nie.

Ons behoort krane altyd styf toe te draai. Een kraan wat drup kan 60 liter water per dag mors. Meneer Jacobs, ons onderwyser, sê daar is baie mense in ons land wat nie eers 'n kraan in hul huis het nie.

Water is baie kosbaar.

2. Gebruik elkeen van die volgende afkortings in 'n kort sinnetjie om te wys dat jy weet hoe om dit te gebruik: (Indien nodig, en waar gepas, kan jy dit met 'n hoofletter begin.)

2.1 asb.

2.2 bl.

2.3 dr.

2.4 m.a.w.

2.5 str.

	LU 6.1			

Table 3.17

3.3.5 Assessering

Leeruitkomstes(LUs)
LU 1 LUISTER
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te luister en gepas en krities binne 'n wye verskeidenheid situasies te reageer.
<i>continued on next page</i>

Assesseringstandaarde(ASe)
Dit is duidelik wanneer die leerder:
1.1 stories verstaan en waardeer, asook dié wat deur medeleerders vertel word;
1.2 mondelinge tekste verstaan.
LU 2 PRAAT
Die leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
2.1 vertaal en tolk;
2.2 interaksie in addisionele taal voer;
2.5 'n onderhoud voer.
LU 3 LEES EN KYK
Die leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer
Dit is duidelik wanneer die leerder:
3.1 fiksie en nie-fiksie verhale lees;
3.2 sommige elemente van die poësie verstaan;
3.4 vir inligting lees;
3.7 vir genot lees;
3.8 begrip van die gebruik van naslaanwerke toon.
LU 4 SKRYF
Die leerder is in staat om verskillende soorte feitlike en verbeeldingstekste vir 'n wye verskeidenheid doeleindes te skryf.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
4.1 skryf om inligting oor te dra;
4.2 vir 'n sosiale doel skryf;
4.4 skeppend skryf;
4.5 mediatekste ontwerp.
<i>continued on next page</i>

LU 5 DINK EN REDENEER
Die leerder is in staat om taal vir dink en redeneer te gebruik en inligting vir leer te verkry, te verwerk en te gebruik.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
5.1 taal en geletterdheid oor die kurrikulum heen gebruik;
5.2 taal gebruik om te dink;
5.3 inligting versamel en op verskillende maniere opteken.
LU 6 Taalstruktuur en –gebruik
Die leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit is duidelik wanneer die leerder:
6.1 bekende woorde korrek spel;
6.2 eenvoudige taalvorme en sinstrukture gebruik om mondelings en skriftelik te kommunikeer;
6.3 taalverskynsels hanteer soos
6.3.2 soorte sinne;6.3.3 enkelvoudige sinne;6.3.6 die ontkenende vorm;
6.4 woordeskat uitbrei;
6.5 begrip van 5 000 tot 7 500 alledaagse woorde binne konteks teen die einde van graad 8 demonstreer.

Table 3.18

3.3.6

3.3.7 Memorandum

AKTIWITEIT 2

1. Sinne:
 - 1.1 Ons doen ons skoolwerk saans pligsgetrou by die huis.
 - 1.2 Ek gaan volgende week per bus Kaap toe.
 - 1.3 Ons span speel elke jaar baie hard teen hulle in Pretoria. (OF: ... in Pretoria teen hulle.)
 - 1.4 Die man gaan elke dag per trein werk toe.
 - 1.5 Ons eet altyd soggens ons pap baie vinnig. (OF: Ons eet ons pap altyd soggens baie vinnig.)

AKTIWITEIT 3

1. Skryftekens
2.
 - 2.1 ná twee-uur pa's
 - 2.2 leë ?
 - 2.3 óf óf sê nóg nóg
 - 2.4 reëls
 - 2.5 leë droë

AKTIWITEIT 4

1. Voor- en agtervoegsels
2. Eie sinne met gekose voor- en agtervoegsels
3.
 - 3.1 vyftien, elf
 - 3.2 dertiende
 - 3.3 ses-en-twintig een

3.4 dertigste

AKTIWITEIT 5

1. Afkortings:

1.1 S.A.

1.2 bv.

1.3 ens.

1.4 l

1.5 Mnr.

2. Afkortings in eie sinnetjies:

2.1 asseblief

2.2 bladsy

2.3 dokter OF doktor (verduidelik verskil)

2.4 met ander woorde

2.5 straat

Chapter 4

Kwartaal 4

4.1 Luister vir bepaalde inligting¹

AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

Graad 8

Module 10

LUISTER VIR BEPAALDE INLIGTING

AKTIWITEIT 1

Om vir spesifieke inligting te luister, eie eenvoudige aantekeninge te maak en inligting te gebruik om 'n tabel in te vul of byskrifte by 'n diagram te skryf

	LU 1.3			

Table 4.1

Baie leerders is pendelaars. Sommige van julle reis per trein skool toe, ander per taxi. Dis nie altyd maklik om te pendel nie, want dit neem baie tyd in beslag en is ook duur.

Luister nou aandagtig na die stuk, want daarna sal jy sekere antwoorde moet gee en opdragte moet uitvoer wat daarop gebaseer is. Probeer soveel moontlik van die inligting onthou.

Bron: (Die Burger, 22 Augustus 2003)

(DIE ONDERWYSER LEES BERIG OOR PENDELAARS VOOR.)

1. Beantwoord daarna die volgende vrae in volsinne:

1.1 Met hoeveel persent gaan die prys van treinkaartjies verhoog word?

1.2 Op watter datum tree die prysverhoging in werking?

1.3 Hoe dikwels is daar 'n verhoging in die prys van treinkaartjies?

1.4 Het al die pendelaars eenders gevoel oor die aankondiging?

1.5. Gee 'n rede vir jou antwoord by 1.4.

1.6 Watter is die twee belangrikste probleme wat deur een van die pendelaars, mev. Rosemary Williams, genoem word?

1.7 Hoekom dink me. Leanne Fisher dat die treinkoste billik is?

1.8 Hoe kan 'n mens meer inligting kry oor die prysverhogings?

Aktiwiteit 2

Om

¹This content is available online at <<http://cnx.org/content/m29624/1.1/>>.

2.5 Die taal wat 'n mens oor die nuus hoor (op radio of televisie) of in die koerante lees, is formeel. Dit sou nie gepas wees om in daardie omstandighede anders te praat nie. Luister na die taal wat die verslaggewers praat, en kyk ook na hulle lyftaal as hulle 'n televisie-onderhoud voer.

(a) Verbeel jou jy is 'n televisie-verslaggewer. Kies nou 'n maat en voer met hom/haar 'n onderhoud oor een van die volgende onderwerpe. Jy kan eers die onderstaande leesstukke lees om jou so 'n bietjie te help. Skryf eers die vrae neer. Onthou dat jou lyftaal paslik moet wees.

Onderwerpe: (Kies een.)

Wat is jou mening omtrent leerders wat rook?

Wat is jou mening oor skooldrag vir leerders?

Behoort daar meer dissipline in die skool te wees?

Neem leerders hulle pligte verantwoordelikhede ernstig op?

Leesstuk A

Studie toon dampies net so gewild by meisies as seuns (Bron: Die Burger, 9 Augustus 2003)

Navorsers het bevind dat jong meisies byna net soveel sigarette rook as seuns. Dié kinders is slegs 13 tot 15 jaar oud.

Die Wêreldgesondheidsorganisasie (WGO) sê dat die huidige 4,9 miljoen jaarlikse sterftes weens tabak binne twee dekades kan verdubbel. Hulle het 'n opname gedoen onder 1 miljoen adolessente in meer as 150 lande. Die navorsers meen dat voorkomingsprogramme meer op meisies behoort te fokus.

Die Suid-Afrikaanse Mediese Navorsingsraad (MNR) het verlede jaar 'n opname onder 8 935 skoolkinders gedoen. Daar is bevind dat daar in Suid-Afrika 'n afname van 46,7% tot 37,6% was in die aantal kinders wat ooit gerook het.

Leesstuk B

Leerders het ook pligte (Bron: Die Burger se Brieweblad, 26 Augustus 2003)

Die brief van Ontstoke ouer van Mosselbaai (Brieweblad, 23/8) het seker menige oud-onderwyser na die pen laat gryp. Die hedendaagse leerders het natuurlik 'n "bietjie meer regte", soos die ouer dit stel, maar daarmee saam kom ook baie meer verantwoordelikhede.

Dis tyd dat ouers hul kinders leer dat daar soms tot 40 ander leerders in 'n klas is wat regte en verantwoordelikhede het. Almal betaal ewe duur vir hul reg op 'n ideale leeromgewing wat deur 'n gedissiplineerde skoolstelsel verseker moet word.

Moet skole begin dink aan kringtelevisiestelsels met 'n mediakamer waartoe ouers tydig en ontydig toegang het, sodat hulle kan kom inskakel en self sien wat die "onskuldige" leeders aanvang met hul demokratiese regte?

Pennie in die Armbeurs

Hermanus

Leesstuk C

Leerkragte se regte misken (Bron: Die Burger se Brieweblad, 3 September 2003)

Ek verwys na die brief "Gillers hoort nie in klas" (Brieweblad, 23/8). Dit is baie duidelik dat baie ouers dikwels nie weet wat in die klaskamer aangaan nie. Besef hulle dat sommige ouers hul kinders se swak gedrag in die klaskamer goedpraat?

Iemand het onlangs vir my gesê: "Ek wil my kind na 'n skool stuur waar dissipline is." My antwoord was: "Stuur liever 'n gedissiplineerde kind skool toe."

Die onderwysers probeer die kinders leer en opvoed, maar kry min hulp en simpatie van die ouers. Te veel ouers is bang om hul kinders op te voed. Die dingetjie is dan so oulik en bekkig.

Menseregte het hand uitgeruk en onderwysers se regte word misken. Ek sal graag wil sien dat diegene wat so maklik kritiseer, 'n paar weke lank onderwys gee.

M.F. Kuun

Somerset-Wes

Leesstuk D

Heroorweeg plan met skooldrag (Bron: Die Burger se Brieweblad, 9 September 2003)

Die departement van onderwys se plan om amptelike skooldrag af te skaf (DB, 5/9) is onsinnig. Besef hulle wat dit gaan beteken?

PRAATDie leerder is in staat om vrymoedig en doeltreffend in gesproke taal binne 'n wye verskeidenheid situasies te kommunikeer.
Dit word bewys as die leerder:
2.5 'n onderhoud voer; vrae stel en formuleer en die korrekte toon, register en liggaamstaal gebruik, en die response aanteken.
LU 3
LEES EN KYKDie leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer.
Dit word bewys as die leerder:
3.1 fiksie en nie-fiksie verhale lees;
3.2 sommige elemente van poësie verstaan;
3.3 sosiale tekste lees en daarop reageer;
3.4 vir inligting lees (bv. grafiese diagramme en tabelle) en inligting opsom;
3.6 leesstrategieë gebruik om leesbetekenis vas te stel;
3.7 vir genot lees;
3.8 begrip toon van die gebruik van naslaanwerke;
3.9 'n woordeskat van 5 000 tot 6 500 alledaagse woorde demonstreer.

Table 4.4

Memorandum

AKTIWITEIT 1

1. Eie vrae

2. Register

2.1 Verskillende taalstyle: bv. verskil tussen par. 1 en par. 2

2.2 Meestal formeel (die beriggewer se taal)

2.3 Verduidelik wat Standaardafrikaans is. Voorbeelde van streektaal uit Suid-Kaap: "...da' wassie tyttie..."; "enigiemand" (uitspraak); "...oppie bus..."

2.4 Vier uitdrukkings wat tipies is van leerder se streek

2.5 (a) Lyftaal, taalstyl en inhoud moet gepas wees. Eie onderwerp en vrae.

(b) Eie response

(c) Lees response hardop. Daar is geleentheid vir remediëring, bv. woordorde.

Pendelaars sal moet opdok as Metrorail pryse opstoot

EDNA ISAACS

KAAPSTAD. – Treinpendelaars gaan binnekort meer moet opdok wanneer Metrorail se prysverhoging van 6,3% op 1 September in werking tree.

Me. Riana Jacobs, woordvoerder van Metrorail in die Wes-Kaap, het gesê daar is jaarliks 'n verhoging en verskeie faktore, waaronder inflasie, word in aanmerking geneem.

Pendelaars het gister gemengde gevoelens oor die verhoging gehad.

Me. Rose Bella (34) van Khayelitsha pendel die afgelope twee jaar na Kaapstad en bestee maandeliks sowat R82 aan treingeld.

Bella het gesê sy hoop dié verhoging dra tot beter dienste by. "Ek kry gedurig verkoue omdat baie treine nie vensters het nie," het sy gesê.

Nóg 'n pendelaar, mev. Rosemary Wil liams van Plumstead wat al langer as vyf jaar trein ry, meen die verhoging is billik. Treine wat laat is en sonder vensters is, is die probleme wat sy uitgelik het.

Me. Pumla Butsaka van Langa pendel die afgelope twaalf jaar na Kaapstad en sy meen daar moet eerder slegs elke derde jaar 'n verhoging van treingeld wees.

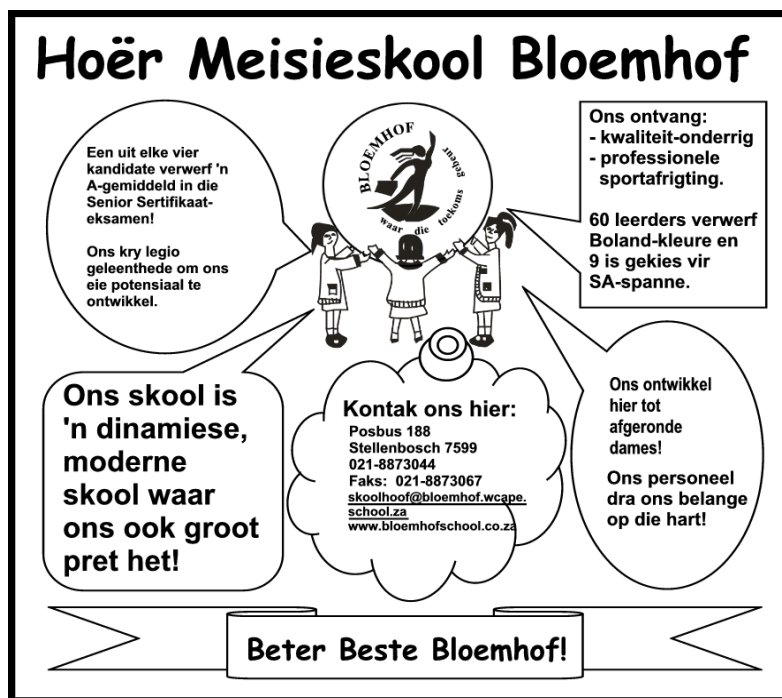

Figure 4.2

- 1.1 Wie is die “JY” wat in advertensie A aangespreek word?
- 1.2 Wat is die doel van albei hierdie advertensies?
- 1.3 Watter advertensie is vir jou die aantreklikste? Hoekom?
- 1.4 Na watter van die twee skole sou jy die graagste wou gaan? Gee ten minste twee redes.
- 1.5 Die volgende woorde kom uit die advertensies. Slaan hul betekenis na in ‘n verklarende woordeboek en skryf hulle neer:
 - (a) legio
 - (b) dinamies
 - pret
 - uitblink
 - inligting
- 1.6 Bloemhof se leuse is “Beter Beste Bloemhof!” Kan jy onthou wat ‘n mens dit noem as jy woorde so naby mekaar het wat met dieselfde klank begin? Kies die regte woord uit dié tussen hakies en omkring dit: (klanknabootsing, alliterasie, rym)
 2. Beantwoord die volgende vrae in volsinne:
 - 2.1 Indien jy graag muurbal sou wou speel en ook in ‘n koor sou wou sing, na watter skool sou jy gaan?
 - 2.2 Watter gemeenskapsprojek wat by Parel Vallei aangebied word, sou jy wou ondersteun as jy daar ‘n leerder was?
 - 2.3 Hoekom verkies jy daardie projek? Gee net jou eie mening.
 - 2.4 Voltooi die volgende sin deur die korrekte woord in te voeg. Oppas vir die spelling! Bloemhof is ‘n meisieskool en daar is geen seuns nie. ‘n Skool waar net seuns toegelaat word, word ‘n genoem.

- 2.4 (a) Nee die spreker is nie regtig blind nie.
 - (b) Intellektueel blind gemaak (leerders se eie, eenvoudiger woorde)
 - 2.5 Die ander mense is die plaasmense wat bevoorreg was (kon skool toe gaan en leer).
 - 2.6 geslaan / gaan
 - 2.7 Eie woorde
 - 2.8 Eie woord vir emosie (bv. hartseer, simpatiek, jammer, ens.)
 - 2.9 Mense wens hulle het so 'n boom gehad om onder te sit vir lafenis.
 - 2.10 Geletterdheid word met die volgende vergelyk: 'n Koelteboom; 'n welkome buitjie reën; die geur van doringbome; die klank van kerkgesange (eie woorde waar moontlik).
 - 2.11 Eie verklaring word gegee. Dit beteken eintlik net so 'n bietjie reën.
 - 2.12 Eie kommentaar
 - 3. Eie onderwerp
 - 3.1 Verduidelik wat 'n kopkaart is en hoe mens daarmee te werk gaan.
 - 3.2 Rofwerk – raamwerk van gedig.
 - 3.3 Gedig. Praat oor die titel en verduidelik wat die rol van 'n titel is.
- AKTIWITEIT 2**
- 1. Advertensies
 - 1.1 Leerders wat moontlik na die skole sou wou kom
 - 1.2 Om nuwe leerders te werf
 - 1.3 Eie keuse en mening
 - 1.4 Eie keuse en redes
 - 1.5 Woordbetekenisse:
 - a) baie
 - b) lewendig / aktief
 - c) iets wat aangenaam is
 - d) goed doen
 - e) informasie
 - 1.6 alliterasie
 - 2.
 - 2.1 Parel Vallei
 - 2.2 eie keuse
 - 2.3 eie mening
 - 2.4 seunskool
 - 2.5 “Ons personeel dra ons belange op die hart!”

4.3 Uitbreiding van woordeskat³

AFRIKAANS EERSTE ADDISIONELE TAAL

Graad 8

Module 12

UITBREIDING VAN WOORDESKAT

Aktiwiteit 1

Om

bekende woorde korrek te spel

woordeskat uit te brei

³This content is available online at <<http://cnx.org/content/m29628/1.1/>>.

4. Jy is iemand wat leer, daarom word jy 'n leerder genoem. Iemand wat speel, is 'n speler en iemand wat kuns beoefen, is 'n kunstenaar. 'n Mens noem sulke woorde persoonsname. Kyk hoeveel persoonsname jy in die stuk hierbo kan kry. Begin heel bo en onderstreep elke persoonsnaam wat jy raaksien. (Dit kan enkelvoud of meervoud wees.)

5. Ons brei ook ons woordeskat uit deur woorde saam te voeg, bv. taxi + bestuurder = taxibestuurder. 'n Mens noem so 'n woord 'n samestelling. In die leesstuk hierbo is daar byvoorbeeld die woord varkhok, wat saamgestel is uit vark + hok. Kyk of jy ten minste drie ander samestellings in die leesstuk kan kry, en skryf hulle hier neer. As jy meer as drie kry, kan jy almal neerskryf.

[illegible]

Table 4.11

Aktiviteit 2

Om vir genot te lees en om kommentaar te lewer oor wat jy gelees het

[illegible]

Table 4.12

2.1 Vind 'n boek wat jou interesseer, lees dit en skryf 'n kort kommentaartjie (omtrent 60 woorde) daaroor. Dit hoef nie 'n storie te wees nie, dit kan dalk iets oor die natuur of oor sport wees – net waarvan jy hou. Neem jou tyd en geniet dit – jy hoef nie hiermee te jaag nie! Vertel dan vir die res van die klas wat jy daarvan gedink het en beveel dit aan as dit goed was. Skryf ook sommer nuwe woorde in jou woordeskatlys neer.

[illegible]

Table 4.13

IETS OOR TWEE NUWE BOEKE WAARVAN JY DALK SAL HOU:

1. Pretpark deur Jaco Jacobs (Human en Rousseau, Kaapstad. Slapband, 92 blasye, R49,99)
 Spookhuis by die See deur Louise Prinsloo (Human en Rousseau, Kaapstad, 2003. Slapband, 92 bladsye, R49.95)
 Lekker Lees!

Lekker Lees!

Ideaal vir vreeslose lesers

MARELIZE VAN TAAK

PRETPARK, deur Jaco Jacobs. Human & Rousseau, Kaapstad, 2003. (Slapband, 92 bladsye, ISBN 0 7981 4304 5, R49,99.)

en

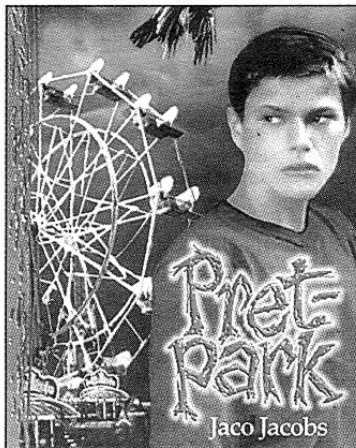
SPOOKHUIS BY DIE SEE, deur Louise Prinsloo. Human & Rousseau, Kaapstad, 2003. (Slapband, 92 bladsye, ISBN 0 79814303 7, R49,95.)

"MADAME Zelda se fluisterstem is die enigste geluid wat hoorbaar is – anders as die krysende gilstem waarmee sy hulle die vorige dag by die pretpark uitgeskel het. Dit is soos 'n rivier vol woorde wat rustig vloei. "Julle voel vaak... ooglede swaar... beheer... wakker word... alles doen wat ek sê..."

"No ways, ou vrou, dink Johan nog vermakerig, jy gaan my nie aan die slaap gepraat kry met so 'n stupid rym-pie nie. Maar selfs terwyl hy dit dink, voel hy hoe sy oë toeval..."

Die Zomna Pretpark se aankoms op Rustenvrede het groot opwinding onder die skoolkinders tot gevolg. Daar is 'n "ril-en-gril-koets", 'n tent vol bedrieglike spieëls en die gawe Geena met haar olifant, Tantor. Maar ook 'n sigeunerin, Madame Zelda, met die vampiertandjies, wat mense met die magiese edelsteen op haar voorkop hipnotiseer. Die dorpenaars begin vreemd optree ná besoeke aan die Madame, die leerlinge raak siek en lusteloos en Johan, Anton en Karin besluit om ondersoek in te stel.

Jaco Jacobs se avontuurverhaal *Pretpark* laat jou van begin tot einde oor jou skouer loer. Daar is gedurig 'n lastige kieweling in jou nek en naderhand klink elke ritseling soos die geruis van die Madame se bese swart kraai se vlerke. Dit is plek-plek dalk té grafies vir kinders met 'n gesonde ver-

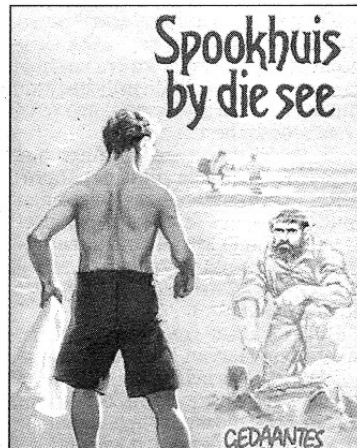

beelding. Die ou vrou se towerkragte neem soms ontstellende afmetings aan en die boek laat jou opnuut met 'n vrees vir grillighede wat lankal reeds as ouvroutories afgemaak word.

Pretpark is egter 'n boeiende, goed gebalanseerde boek. Dit prikkel die leser se nuuskierigheid enduit en die slot, waarin die goeie uiteindelik die slegte oorwin, sorg vir 'n welkome uitkansellering van die andersins sinistere verhaal. Die woordeskat wat Jacobs in *Pretpark* aanwend, lewer heelparty verrassings op en kinders kan net baat vind by dié kennismaking met woorde wat effens bó hul begripvlak is.

Dié boek verg murg in die pype van enige jong leser wat daarvan hou om saans in die bed te lê en lees, want as die lig eers afgeskakel is, mag jy dalkies net in jou slaap na die Madame se woonwa toe loop...

'n Nuwe toevoeging tot Louise Prinsloo se reeks *Geraamtes en gedaantes*, naamlik *Spookhuis by die see*, is meer geskik vir kinders wat net na 'n lekker spanningsverhaal met 'n effense kin-

kel op soek is.

Die storie het ietwat min om die lyf en dit voel nooit of dit 'n gemaklike ritme vind en behou nie – veral die einde is gejaag en daarom 'n antiklimaks. Die dialoog tussen die hoofkarakters is soms té informeel en die kliektaal van skoolkinders geforseerd. Kontinuïteitsfoute duik ook plek-plek op.

Die verhaal is nie deurgaans so boeiend soos *Pretpark* nie, maar 'n mens wil tog aanhou lees om te sien hoe die stukkie van die onverklaarbare raaisels aanmekaarlas.

Wat in *Spookhuis by die see* se guns tel, is dat daar nooit verwysings na konkrete, tydsgebonde dinge is nie. *Pretpark* gaan baie kwistig om met verwysings na flieks en rockgroepe wat tans bekend is – iets wat die boek aan 'n sekere era bind en sodoende die rakleefyd daarvan aansienlik verkort.

'n Wye spektrum lesers van verskillende ouderdomme sal dus by *Spookhuis by die see* kan aanklank vind en Prinsloo se skryfstyl laat meer oor aan die verbeelding en vrye interpretasie.

Figure 4.3

LU 3
LEES EN KYKDie leerder is in staat om vir inligting en genot te lees en te kyk en krities op die estetiese, kulturele en emosionele waardes in tekste te reageer.
Dit word bewys as die leerder:
3.1 fiksie en nie-fiksie verhale lees;
3.2 sommige elemente van poësie verstaan;
3.3 sosiale tekste lees en daarop reageer;
3.4 vir inligting lees (bv. grafiese diagramme en tabelle) en inligting opsom;
3.6 leesstrategieë gebruik om leesbetekenis vas te stel;
3.7 vir genot lees;
3.8 begrip toon van die gebruik van naslaanwerke;
3.9 'n woordeskat van 5 000 tot 6 500 alledaagse woorde demonstreer.
LU 6
Taalstruktuur en –gebruikDie leerder ken en is in staat om die klanke, woordeskat en grammatika van die taal te gebruik om tekste te skep en te interpreteer.
Dit word bewys as die leerder:
6.1 bekende woorde korrek spel;
6.2 verskillende eenvoudige taalvorme en sinstrukture gebruik om modelings en skriftelik te kommunikeer;
6.4 woordeskat uitbrei.

Table 4.14

Memorandum

AKTIWITEIT1

1. Meervoude

1.1 skape

bene

fone

mure

1.2 Patroon: twee lettergrepe in die meervoudsvorme, (Verduidelik spelreël t.o.v. beklemtoonde lettergrepe.)

1.3 Weer twee lettergrepe in die meervoudsvorme, maar hierdie keer verdubbel die konsonante omdat die vokale onbeklemtoon is.

2.

2.1 skoppe

2.2 damme

2.3 bakke

2.4 koppe

2.5 karre

3. Persoonsnaam: perderuiter

4. Samestellings

pleegseun perderuiter varkhok wêreldkampioen

AKTIWITEIT 2

Eie leeswerk en kommentaar. Leerders kan boeke met mekaar bespreek en uitruil. Woordeskataanvulling kan gedoen word.

Attributions

Collection: *Afrikaans Eerste Addisionele Taal Graad 8*

Edited by: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/col11038/1.1/>

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Leesstuk met vrae"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m23877/1.1/>

Pages: 1-9

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Gesprek in dialoogvorm"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m23947/1.1/>

Pages: 10-15

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Maak 'n collage"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m23885/1.1/>

Pages: 15-20

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Begrip vir mondelinge tekste"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m23901/1.1/>

Pages: 21-28

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Om vir inligting te lees"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m23903/1.1/>

Pages: 28-34

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Drie soorte sinne in Afrikaans"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m29621/1.1/>

Pages: 34-40

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Karakters en intrige"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m23948/1.1/>

Pages: 41-48

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Dink en praat oor waardes"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m23950/1.1/>

Pages: 48-53

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Hulpwerkwoorde in sinne"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m23951/1.1/>

Pages: 54-61

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Luister vir bepaalde inligting"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m29624/1.1/>

Pages: 63-68

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Skryf om inligting oor te dra"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m29627/1.1/>

Pages: 68-73

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

Module: "Uitbreiding van woordeskat"

By: Siyavula Uploaders

URL: <http://cnx.org/content/m29628/1.1/>

Pages: 73-77

Copyright: Siyavula Uploaders

License: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>

About Connexions

Since 1999, Connexions has been pioneering a global system where anyone can create course materials and make them fully accessible and easily reusable free of charge. We are a Web-based authoring, teaching and learning environment open to anyone interested in education, including students, teachers, professors and lifelong learners. We connect ideas and facilitate educational communities.

Connexions's modular, interactive courses are in use worldwide by universities, community colleges, K-12 schools, distance learners, and lifelong learners. Connexions materials are in many languages, including English, Spanish, Chinese, Japanese, Italian, Vietnamese, French, Portuguese, and Thai. Connexions is part of an exciting new information distribution system that allows for **Print on Demand Books**. Connexions has partnered with innovative on-demand publisher QOOP to accelerate the delivery of printed course materials and textbooks into classrooms worldwide at lower prices than traditional academic publishers.